

XXV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПЪРВА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

40. заседание

Петъкъ, 3 май 1940 г.

(Открито въ 16 ч.)

Председателствувалъ подпредседателътъ Димитъръ Пешевъ. Секретари: Атанасъ Цвѣтковъ и Светославъ Славовъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

Стр.

Съобщения:

Отпуски 1035
Законопроекти 1048

По дневния редъ:

Отговоръ на питане отъ министъра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относно оскверняването на паметника въ с. Маломиръ, Ямболско, и по провѣрката на чужденцитѣ въ България 1035

Говорили: Запитвачъ Д. Костовъ 1035
М-ръ П. Габровски 1035

Предложение за разрешаване износа на 2.000 кубически метра цѣровъ материалъ на трупи и дъски (Приемане) 1036

Бюджетопроектъ за разходите на държавнитѣ дългове за 1940 бюджетна година (Докладване, разискване и приемане) 1037

Стр.

Говорили: Д. Костовъ 1037
М-ръ Д. Божиловъ 1038, 1043
М. Ковачевъ 1042

Законопроектъ за учредяване Дирекция за електрификацията на Северна България (Първо четене — продължение разискванията) 1044

Говорили: П. Стайновъ 1044
Д. Христовъ 1048
С. Ганевъ 1050
Е. Екимовъ 1054
Б. Алексиевъ 1055
М. Ковачевъ 1056
П. Савовъ 1059

Дневенъ редъ за следващото заседание 1059

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни) При-
сутствуватъ нужниятъ брой народни представители. Обя-
вявамъ заседанието за открито.

(Отсутствуватъ следнитѣ народни представители: Андро
Лулчевъ, Борисъ Кисовъ, Бълю Келешевъ, Георги Михай-
ловъ, Деянъ Деяновъ, Дичо Тодоровъ, Иванъ Батембергски,
д-ръ Иванъ Йотовъ, д-ръ Любенъ Дюгмеджиевъ, Марко
Сакарски, Недѣлко Куюмджиевъ, Никола Василевъ, д-ръ
Никола Дуровъ, Обрешко Славовъ, Петъръ Митевъ, Пе-
търъ Марковъ, Симеонъ Андреевъ, Симеонъ Кировъ,
Стамо Колчевъ)

Има да направя следнитѣ съобщения.

Разрешени сѫ отпуски на следнитѣ народни предста-
вители:

на г-нъ Георги Миковъ — 1 день;
на г-нъ Иванъ Батембергски — 1 день;
на г-нъ д-ръ Любенъ Дюгмеджиевъ — 1 день;
на г-нъ Петъръ Марковъ — 2 дена;
на г-нъ Симеонъ Андреевъ — 1 день;
на г-нъ Симеонъ Кировъ — 1 день, и
на г-нъ Рашко Атанасовъ — 3 дни.

Преди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, г-нъ ми-
нистерътъ на вътрешнитѣ работи е готовъ да отгори
на питанятия на г-да народнитѣ представители: Дени Ко-
стовъ, Аврамъ Гачевъ, Никола Джанковъ и Дичо Тодо-
ровъ.

Моля г-нъ Дени Костовъ да прочете питането си.

Дени Костовъ: (Отъ трибуната) Г-да народни предста-
вители! Моето питане има следното съдържание: (Чете)

„Г-не министре! Въ броеве 9223 и 9224 на най-големия
столиченъ ежедневникъ в. „Утро“ е дадено мѣсто на до-
писки, въ които се изнася, че на 23 априлъ т. г. двама
чужденци, придружени отъ единъ държавенъ служител —
инженеръ Дочевъ, началникъ на служба въ Министер-
ството на търговията — сѫ си позволили кощунството да
осквернятъ на два пѣти паметника на падналитѣ въ вой-
нитѣ въ с. Маломиръ, Ямболско. Отъ изнесеното въ сѫ-
щия вестникъ явствува:

1. Че скандалното държане на двамата арогантни чу-
жденци е било едва ли не покровителствувано отъ помена-
тия по-горе държавенъ служител.

2. Че кметътъ на с. Маломиръ не е изпълнилъ дълга
си на представителъ на държавната властъ и на бълга-
риня, като не е арестувалъ и задържалъ виновнитѣ и не
ги е предалъ на съдебната властъ за надлежно наказание.

Като изнасямъ горното, ползувамъ се отъ случая да
Ви напомня, че въ последно време страната ни е изля-
нена съ необычайно много чужденци, които шетатъ на-
всѣкжде изъ България и повечето отъ които сигурно се
занимаватъ съ непозволена и опасна дейность.

Моля Ви, прочее, да благоволите да отговорите на
следното питане:

1. Какви мѣрки сте взели, за да бждатъ потърсени от-
говорноститѣ на двамата безсрамни чужденци, които сѫ си
позволили да осквернятъ паметника на загиналитѣ бълга-
рски герой въ с. Маломиръ, Ямболско?

2. Одобрявате ли държането на кмета на сѫщото село
при случката, за която се говори по-горе — и ако нами-
рате, че поведението на Вашия служителъ не е било въ
хармония съ дълга, който службата му е налагала и чув-
ството на българинъ му е повелявало, какво наказание сте
му наложили или мислите да му Наложите?

3. Не намирате ли за необходимо да поискате неза-
бавното отстранение отъ служба и даване подъ смѣдъ на
държавния чиновникъ инженеръ Дочевъ?

4. Какви мѣрки сте взели или мислите да вземете, въ
тревожитѣ и тежки дни, които живѣемъ — за да се про-
вѣри дейността на многото чужденци, които шетатъ изъ
страната ни, и нежелателнитѣ „гости“ и „турнисти“ да бж-
датъ частъ по-скоро изгонени?“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Има думата
г-нъ министерътъ на вътрешнитѣ работи и народното
здраве.

Министеръ Петъръ Габровски: Г-да народни предста-
вители! Случаятъ, за който се говори въ питането, ми
стана известенъ веднага. За него ми донесоха най-напредъ

мѣстнитѣ власти, кметътъ и околийскиятъ управителъ, а веднага следъ това и ямболскиятъ народенъ представителъ г-нъ Николай Султановъ, въ чиято избирателна колегия е селото Маломиръ. Г-нъ Султановъ идва при мене и азъ му дадохъ надлежнитѣ обяснения, които той вече е съобщилъ въ селото.

Г-да народни представители! Случаятъ е така, както се изнася въ питането, съ следнитѣ две неточности. Чужденецътъ, който е направилъ простѣпката, отъ която селянитѣ въ с. Маломиръ сѣ се почувствували обидени, не е ималъ никакви лоши чувства къмъ нашата страна, къмъ българина или къмъ неговата светиня — паметника на падналитѣ за отечеството герои. Неговата простѣпка се дължи на едно, нека кажемъ, непростимо невнимание, на една непростима непредвидливостъ или небрежностъ. Той е съзнавалъ веднага своята грѣшка, отишълъ е при кмета, поискалъ е извинение, а следъ като се върна тукъ въ София, наново се извини, като обясни случая и своята простѣпка съ едно свое невнимание, за което искрено съжалява. Въпрѣки туй, вземаха се мѣрки и този чужденецъ ще напусне нашата страна.

Инженерътъ отъ Министерството на търговията, който го е придружавалъ, действително из е обвърналъ нужното и подобаващо внимание на чужденеца, за да го предпази отъ подобна простѣпка. По случая се направи разследване и азъ съмъ поискалъ неговото отстраняване отъ длъжността и неговото наказание.

Кметътъ на селото, обаче, нѣма каквато и да е вина. Напротивъ, той своевременно се е намѣсилъ, вземалъ е нуждитѣ мѣрки и е донесълъ въ министерството и на околийски управителъ.

Така че на питането отговарямъ:

По отношение на кмета нѣма да взема никакви мѣрки, защото не намирамъ никаква вина въ него. По отношение на чужденеца и на инженера казахъ вече какво е направено.

Въ това питане се поставя единъ другъ, споредъ мене, интересенъ въпросъ. Напоследъкъ се шири убеждението, че въ България броятъ на чужденцитѣ се увеличава и че тѣ „шетатъ“, както се казва въ питането, безконтролно въ страната. Това, уважаеми г-да народни представители, не отговаря на истината. Чужденцитѣ въ България не само че не се увеличаватъ, но тѣ се намаляватъ значително. Тѣхниятъ брой намалява постоянно. Чужденцитѣ въ България сѣ дѣлятъ на две категории: едната категория сѣ тѣй нареченитѣ наисенови поданици, чужденци сѣ наисенови паспорти, руски и арменски бѣжанци. Тѣхниятъ брой е опредѣленъ отъ години и той не търпи измѣнение. Тѣхъ азъ ги оставямъ настрана. Освенъ тѣхъ въ България има и други чужденци, поданици на чужди държави. Въ 1934 г. тѣзи чужденци сѣ били 19.121 души, безъ наисеновитѣ поданици. На 1 априлъ 1939 г. — до преди една година — тѣхниятъ брой е спадналъ на 15.099 души. Отъ 1 априлъ 1939 г. до 1 априлъ 1940 г., за една година, този брой намалява на 10.238 души — едно намаление съ общо 32%. Въ България сега имаме чужденци 10.238 души. Движението на чужденцитѣ напоследъкъ не показва увеличение или нѣкаква тенденция за увеличение. Напримѣръ, презъ последнитѣ 3 месеца въ страната сѣ влѣзли 3.434 чужденци, а сѣ излѣзли 3.265. Въ страната сѣ останали само 129 души, като изключимъ 180 души, които сѣ въ Варна на зимниване. Тѣ сѣ съ опредѣленъ срокъ на пребиваване и постоянно напуштатъ страната, но идватъ други. Има движение на чужденцитѣ, но увеличение на тѣхния брой у насъ нѣма.

Пита се, какви мѣрки съмъ взелъ, за да контролирамъ движението на чужденцитѣ въ страната? Г-да народни представители! Въ това отношение бдителността на властѣта, и специално бдителността на полицията, е усиlena. По една специална нередба която влѣзе въ сила преди месецъ и половина, къмъ чужденцитѣ се прилага особенъ режимъ. Всѣки чужденецъ, който стѣпилъ въ страната, е длъженъ да се регистрира предъ полицейската властъ въ много по-късъ срокъ, отколкото въ миналото. И което е важно, той може да напусне града, въ който първоначално сѣ е установилъ, само съ знаянето на мѣстната полицейска властъ. Всѣки чужденецъ, напримѣръ, който живѣе въ София, за да отиде даже до Баня, трѣбва да съобщи на полицията. Освенъ това, за да може чужденецъ да отиде въ Варна или Бургасъ, той трѣбва да има специално разрешение, дадено му не отъ мѣстната полицейска властъ, а отъ Дирекцията на полицията. Взегатъ мѣрки, къмъ които трѣбва да прибавимъ и голѣмия контролъ и мѣжното даване разрешения за установяване, макаръ и временно, на чужденцитѣ въ България, предста-

вяватъ достатѣчна гаранция, за да се избѣгне онази опасностъ, за която се прави алюзия въ питането на г-нъ Дени Костовъ. Мога да ви уверя, че лично азъ постоянно следя и контролирамъ този въпросъ и че нито броятъ на чужденцитѣ въ страната се увеличава, нито пъкъ тѣхното движение изъ страната и тѣхното пребиваване тукъ е безконтролно. (Ржкоплѣскания)

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата г-нъ Аврамъ Гачевъ, за да прочете своето питане.

Аврамъ Гачевъ: (Отъ трибуната) Г-не министре! Нѣмамъ питането при себе си.

Министъръ Петъръ Габровски: И азъ го нѣмамъ.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Отговорътъ на питането на г-нъ Аврамъ Гачевъ остава за следващото заседание.

Таско Стоилковъ: Карай наизустъ, бай Авраме!

Аврамъ Гачевъ: Мога ли да го развия наизустъ?

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Не може.

Има думата г-нъ Никола Джанковъ, за да развие питането си. — Отсѣстнува.

Има думата г-нъ Дичо Тодоровъ, за да развие питането си. И той не е налице.

Значи, тѣзи две питання оставатъ безъ отговоръ.

Минаваме къмъ точка първа отъ дневния редъ:

Одобрение предложението за разрешаване износа на 2.000 кубически метра цѣровъ материалъ въ трупи и дъски.

Моля г-на секретаря да прочете предложението.

Секретаръ Атанасъ Цвѣткови: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ проекторешението за разрешаване износа на 2.000 кубически метра цѣровъ материалъ въ трупи и дъски.

Г-да народни представители! Съ заявление отъ 7 февруарий т. г., отправено чрезъ Експортния институтъ за Военното министерство — Гражданска мобилизация — фирмата Димитъръ Григоровъ, горско техническо бюро — София, е поискала да ѝ се разреши да изнесе, за Близкия Ориентъ около 500 кубически метра разни видове тополя и кавакъ, около 2.000 кубически метра варенъ и обикновенъ буковъ материалъ и около 2.000 кубически метра цѣровъ материалъ въ трупи и дъски.

За разрешение на въпроса искането е отправено за мнение въ Министерството на земедѣлието и държавнитѣ имоти — отдѣление за горитѣ, което съ надписъ № 5835, отъ 27 мартъ т. г., съобщава, че износътъ на тополовъ и каваковъ дървенъ материалъ не следва да се разреши, понеже добивътъ отъ горитѣ е необходимъ за задоволяване нуждитѣ на страната ни, че износътъ на строителния материалъ отъ буково дърво е разрешенъ съ указъ № 57, отъ 16 декемврий 1939 г., „Държавенъ вестникъ“, бр. 284 с. г., и че износътъ на 2.000 кубически метра цѣровъ материалъ въ трупи и дъски може да се разреши, понеже производителността и добивътъ отъ горитѣ сѣ по-големи, отколкото сѣ нуждитѣ на страната ни.

По поводъ на това, Гражданската мобилизация, съ писмо № 1732, отъ 3 априлъ т. г., съобщава, че сподѣля мнението на Министерството на земедѣлието и държавнитѣ имоти — Отдѣление за горитѣ, и че могатъ да се направятъ простѣпки за разрешаване износа на 2.000 кубически метра цѣровъ материалъ.

Но като се има предвидъ, че всѣкакъвъ видъ дървенъ строителенъ материалъ е забраненъ за износъ (Указъ № 22, отъ 1 септемврий 1939 г., публикуванъ въ „Държавенъ вестникъ“, бр. 195, отъ 2 септемврий с. г.) и че искането за разрешаване износа на 2.000 кубически метра цѣровъ материалъ въ трупи и дъски може да стане само по законодателенъ редъ, моля ви, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете представеното ви за целта проекторешение.

Гр. София, априлъ 1940 г.

Министъръ на финанситѣ: Д. Божиловъ

ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за разрешаване износа на 2.000 кубически метра църовъ материалъ въ трупи и дъски.

Одобрява се да се разреши износътъ на 2.000 кубически метра църовъ материалъ въ трупи и дъски.

Председателстваващ Димитъръ Пешевъ: Ще поставя на гласуване. Тъзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ решението за разрешаване износа на 2.000 кубически метра църовъ материалъ въ трупи и дъски, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство. Събранието приема.

Минаваме на втора точка отъ дневния редъ:

Докладъ на бюджетарната комисия по бюджетопроекта за разходитъ на Държавнитъ дългове за 1940 бюджетна година.

Има думата г-нъ Дени Костовъ.

Дени Костовъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Вземамъ думата по бюджета на Дирекцията за държавнитъ и гарантиранитъ отъ държавата дългове, за да направя едно предложение, което намирамъ, че точно въ тоя моментъ тръбва да излъже като решение на българското Народно събрание. Бърамъ да заявя, че моето принципно отношение къмъ бюджета на Държавнитъ дългове се свежда къмъ това, че ние въ този моментъ тръбва да спремъ всъщностъ плащане на външни задължения, както това е станало почти навсякъде въ свѣта, както и да спремъ голъма частъ отъ плащанията по нашитъ вътрешни задължения.

Г-да народни представители! На васъ ви е известно, че въпросътъ за държавнитъ дългове въ Европа се сложи още на 1917—1918 г., когато за пръвъ пътъ се създаде прецедентъ чрезъ декларацията на новото болшевишко правителство, какво новото правителство на болшевикитъ нѣма да плаща старитъ задължения на царска Русия. Когато рускитъ болшевики заявиха, че нѣма да плащатъ задълженията на царска Русия, известно ви е, че въ цѣла Европа се повдигна буря на негодуване. Прогивъ това решение на революционното правителство въ Москва най-много протестираха французите и англичаните, които имаха инвестирани най-много капитали — чрезъ заеми — въ Русия и които обявиха това решение на болшевишка Русия за анархистическо, непочтено и недостойно.

Но, г-да, не се мина дълго време следъ приключване на войната и една отъ най-богатитъ държави въ Европа, Франция, въ която задължението и подписътъ винаги сѫ значели много нѣщо и която въ това отношение има дълговековна традиция, на 1927—1928 г., чрезъ решение на своя парламентъ, взе сѫщо такова анархистическо отношение къмъ държавнитъ дългове. При единъ отъ многобройнитъ кабинети на бившия президентъ Ерио, когато въ французкия парламентъ се внесе бюджетътъ на държавата съ всичкитъ съответни параграфи за плащане задълженията къмъ Америка и Англия, французкия парламентъ намѣри, че това плащане на външнитъ задължения не бива да става, защото — както гласѣше резолюцията на камарата — Франция отъ 1914 г. до 1918 г. се е борила за свободата на цѣлото човѣчество, включително и за свободата на Америка.

Подъ този претекстъ, въпрѣки решителната опозиция на министъръ-председателя Ерио, който бѣше принуденъ да си даде оставката следъ вота на камарата, въ съответния параграфъ на държавния бюджетъ се вписа 1 франкъ, като символиченъ жестъ, като изразъ на желание да се плаща.

Това решение на французкия парламентъ бѣше последвано не следъ много време и отъ идентичното отношение къмъ държавнитъ дългове отъ английската държава. Г-да народни представители! Великобритания, която има милиардни богатства и която, безъ съмнение, въ своитъ търговски отношения не е регистрирала нито единъ случай на отказъ да плаща, се възползува отъ решението на французката камара, за да заяви: понеже французитъ не ни плащатъ това, които иматъ да ни дължатъ, и ние спираме своитъ платки къмъ Северна Америка по така нареченитъ военни заеми, които спасиха Англия, Франция и въобще цѣлото Съглашение отъ катастрофа.

Нѣма нужда да ви говоря, г-да, за поведението и на Германия къмъ външнитъ плащания. Тя не само отказва плащането на наложенитъ и репарационни тежести, но следъ като чрезъ плана Йънгъ и чрезъ всичкитъ заеми, които сключи и въ Франция, и въ Англия, и въ Америка, прибра нови милиарди, следъ това заяви категорично, че не желае да плаща или че не е въ състояние да плаща нито стотинка.

Не искамъ да говоря за отношението, което имаха по тоя въпросъ Италия и други държави.

Когато голъми и богати държави днесъ сѫ спрѣли своитъ плащания — и не отъ днесъ, а отъ 10 години насамъ — и когато държави, които иматъ възможностъ да плащатъ, не сѫ редовни платци, азъ смѣтамъ, уважаеми г-да, че ние ще извършимъ тежко престѣпление къмъ нашия беденъ данѣкоплатецъ, къмъ интереситъ на нашата държава, къмъ интереситъ на нашето стопанство, ако въ този моментъ, за да не загубимъ нашата пресловута слава на добри платци, вземемъ и последнитъ стотинки отъ залька на своя беденъ народъ, за да плащаме задължения, които сѫ поети при особени условия, плащанията по които временно могатъ да бждатъ спрѣни.

Азъ не зная дали уважаемиятъ г-нъ министъръ на финанситъ ще се съгласи открито да се спрагъ външнитъ плащания и частъ отъ вътрешнитъ плащания за момента, като въ съответнитъ параграфи на бюджета бжде вписанъ само по 1 левъ, като символиченъ жестъ, че желаемъ да плащаме, но не сме въ състояние, обаче азъ съмъ увѣренъ, че финансовиятъ министъръ е убеденъ въ себе си, че плащанията тръбва да бждатъ спрѣни. Той, обаче, поради мѣстото, което заема, нѣма да има нито куражъ, нито желание да се солидаризира официално, публично съ такова решение на Камарата. Той ще бжде длъженъ, отъ поста, който заема, ще-не-ще, да се противопостави на такова решение на Парламента. Но убеденъ съмъ, че като добъръ българинъ той ще посрещне съ облекчение и съ радостъ даже решението на Камарата, което би стхвърлило нашитъ външни плащания за момента. И по-неже по конституцията и по традициитъ на нашата държава Парламентътъ е, който решава въпроситъ за плащанията и за държавнитъ разходи, азъ мисля, че нѣма да има ни каква прѣчка, ако финансовиятъ министъръ се съгласи да остане, така да се каже, най-малко неутраленъ въ тази плоскостъ на финансови разпореждания, които сѫ отъ компетентността единствено на Народното събрание — да остави, следователно, на Народното събрание по съвѣстъ и по разбиране да реши въпроса, а чрезъ такова наше решение ние да облекчимъ и неговата задача.

Г-да народни представители! Въ моментитъ, които преживяваме, при тежеститъ, които ние всѣки день трупаеме върху гърба на българския народъ съ съзнанието, че това сѫ необходими тежести, азъ мисля, че ние нѣма да позволимъ, че ние нѣма да допустнемъ държавата да плаща своитъ задължения къмъ частни лица. Защото вие знаете много добре, че нашитъ външни задължения въ края на краищата сѫ задължения къмъ носителитъ на титритъ, които сѫ: частни лица — нѣколко банки и отдѣлни частни лица.

Има единъ единственъ въпросъ, който може да се сложи и по който въ нашето общество достатъчно много се приказва и шушука. Тоя въпросъ е следниятъ: около за два и половина милиарда лева облигации отъ нашитъ държавни външни заеми се държатъ отъ български граждани, купили ги при нищоженъ курсъ, и въ момента реализиратъ чрезмѣрни печалби, съ които може би сѫ покрили по-голъмата частъ отъ сумитъ, които сѫ платили за облигациитъ. Тия граждани сѫ единствено най-живо заинтересувани.

Азъ мисля, че уважаваниятъ министъръ на финанситъ ще се съгласи да представи на Народното събрание — за да създадемъ впечатление въ нашия народъ, че ние въ тия моменти промишляваме за него и бранимъ кесията му, която е доста обеднѣла — да реши съ единодушенъ вотъ: външнитъ плащания и частъ отъ вътрешнитъ плащания, за които ще говоря, да бждатъ временно спрѣни.

Г-да! Безсъмнено, ние се намираме въ война. България не воюва, но тя, по силата на своето положение и по силата на събитията, е вече въ една икономическа война, участвува въ икономическата война. И ако е позволено на голъми и богати държави да не бждатъ почтени и точни платци, много повече е позволено и наложително на бедната българска държава да заяви на своитъ кредитори: ние сме били добри платци въ продължение на 20 години, отъ войната насамъ; плащали сме, както никой не е плащалъ, били сме редовни, както никой не е билъ редовенъ, но въ момента, когато ние ще тръбва да мобилизираме нашето национално стопанство, въ момента, когато ние ще тръбва да даваме 2-3 милиарда лева за въоръжение на българската войска, а не можемъ да отдѣлимъ 1 левъ за подобрене на българската земя, за мобилизиране на българското земеделско стопанство, ние ще спремъ нашитъ външни и вътрешни плащания въ размѣръ 1 милиардъ лева и тоя милиардъ ще го употребимъ за цѣлостно мобилизи-

ране на българското земеделско производство, за да бъде то пригодно да срещне негодитъ на днешното положение, да срещне изпитанията на утрешния денъ, който може да дойде. Защото ще бъде грѣхота, по мое дълбоко убеждение, въ единъ моментъ, когато не знаемъ какво ни чака, когато страната ни е изправена предъ тежки изпитания, ние така овчедушно да продължаваме своитѣ плащания.

Азъ бързамъ, г-да, да обърна вниманието ви върху следното. Далечъ съмъ отъ всѣкакво желание въ такъвъ вотъ на камарата да вложи каквѣто и да е политически елементъ. Азъ не искамъ да се схване гова, както разбрахъ отъ една малка бележка на г-на министра на финанситѣ горе въ мнозинството, като актъ на неприязнь къмъ когото и да било. Като отказваме временно плащанията по нашитѣ външни заеми, по които портирѣтѣ на титритѣ могатъ да бждатъ и французи, и германци, и италианци, и англичани, и американци, ние не проявяваме никакъвъ актъ на неприязнь къмъ никоя държава, и никой не бива да ни се сърди. Както и никой нѣма и не бива да ни се сърди тогава, когато зачеркнемъ кредититѣ за издръжката на г-нѣ Шейсонъ и г-нѣ Кьосгнеръ за контрола върху нашата Народна банка и върху нашитѣ финанси, за което съмъ направилъ писмено предложение, въ единъ моментъ, когато пълната и абсолютна независимостъ стопанска и финансова на държавата ни е толкова необходима.

Съ тия нѣколко думи, смѣтайки, че изпълнявамъ дългъ си на представителъ на народа, азъ ви моля да се съгласите, отъ бюджета на Дирекцията на държавнитѣ дългове да вземемъ сумата 1 милиардъ лева — тъй както съмъ посочилъ това въ моето писмено предложение — предвидена за външни плащания и за частъ отъ вътрешнитѣ плащания, и тоя милиардъ лева да го поставимъ на разположение на българското земеделско стопанство, което да бжде мобилизирано за днитѣ, които идватъ.

Атанасъ Цвѣтковъ: За вътрешнитѣ плащания не казано.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Г-нѣ Дени Костовъ е направилъ предложение, кредититѣ по параграфитѣ отъ 1 до 31 да се заличатъ.

Има думата г-нѣ министърѣтъ на финанситѣ.

Министъръ Добри Божиловъ: Г-да народни представители! Въпросътъ, който повдига народниятъ представителъ г-нѣ Дени Костовъ, е колкото важенъ, толкова и деликатенъ. Азъ и въ изложението си по бюджета, и въ отговора на критикитѣ касателно външнитѣ заеми имахъ случай да ви дамъ обяснения по тоя въпросъ, разбира се, въ рамкитѣ на позволеното. Азъ ви казахъ какво е направилъ правителството досега. Азъ ви казахъ, че ще имаме по-голяма вреда отъ преустановяването на плащанията къмъ странство, отколкото ако правителството продължи въ този пътъ, въ който е вървѣло досега. Азъ не зная дали г-нѣ председателятъ ще постави на гласуване това предложение, понеже то не е било разглеждано въ бюджетарната комисия.

Дени Костовъ: Писмено съмъ го депозиралъ. Въ четвъртъкъ не присѣствахъ въ бюджетарната комисия, понеже бѣхъ боленъ.

Министъръ Добри Божиловъ: Г-нѣ председателятъ на бюджетарната комисия не ми е съобщилъ, че е правено такова предложение въ комисията.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Формална прѣчка нѣма да се постави на гласуване, защото правилникътъ забранява да се разискватъ предложения, съ които се прави увеличение на разходитѣ, а съ това предложението се прави намаление.

Министъръ Добри Божиловъ: Въ всѣки случай председателятъ на бюджетарната комисия не ми е казалъ, че такъвъ въпросъ е билъ поставенъ въ комисията.

Колкото се касае до вътрешнитѣ заеми, азъ смѣтамъ, че въпросътъ е по-сложенъ, отколкото изглежда, защото отъ представянето на купонитѣ се вижда, че облигациитѣ сѣ прѣснати въ дребни сѣществувания. Касае се за голяма частъ отъ облигациитѣ отъ бѣжанския заемъ отъ 2½ милиарда лева отъ 1923 г. Вѣрно е, че голяма частъ отъ притежателитѣ на облигации отъ бѣжанския заемъ нѣматъ нищо общо съ бѣжанцитѣ, но вѣрно е, че по-голямата частъ, повече отъ половината отъ облигациитѣ, се

намира въ бѣжанцитѣ. Ние направихме вече една едностранична стѣпка съ намаление на лихвата. Ние направихме и втора стѣпка безъ законъ, безъ министерско постановление — просто казахме: „Държавата нѣма пари“, тиражитѣ сѣ преустановиха преди 5-6 години и плащаме само намалената лихва. Тиражи не ставатъ, макаръ че нѣма никакъвъ законъ за това.

Азъ бихъ молилъ въ този моментъ да не вземаме бързо решение по този въпросъ. Ако г-нѣ Костовъ настоява, въпросътъ може да се постави винаги и да бжде разгледанъ въ неговата пълнота и да се вземе едно или друго решение. Сега, обаче, инцидентно, при гласуване на бюджета на Дирекцията на държавнитѣ дългове, смѣтамъ, че не може да се разрешава такъвъ важенъ въпросъ.

Колкото се касае до финансовия контролъ, азъ имахъ на два пъти случай да заявя — единъ пътъ въ комисията, другъ пътъ въ пленума — че правителството работи въ това направление, че имаме вече доброволната оставка на единия отъ финансовитѣ представители, а съ другия се преговаря. И азъ вѣрвамъ, че най-много до месецъ и половина ще можемъ отъ името на правителството да ви направимъ съобщение, че въобще ще се вдигне финансовиятъ контролъ въ България. (Ръкоплѣскания)

Моля повторно, понеже въпросътъ е много важенъ, много деликатенъ, нека да се разгледа при други обстоятелства най-подробно. Азъ смѣтамъ, че той не би трѣбвало така инцидентно да се поставя. Смѣтамъ, че Камарата не трѣбва да се поставя на такова изпитание, безъ да сѣ станали нужднитѣ проучвания, да вземе решение по този въпросъ въ единъ или въ другъ смисълъ. (Ръкоплѣскания)

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Г-не министре! Сумитѣ по параграфитѣ сѣ предвидени съгласно сключенитѣ конвенции?

Министъръ Добри Божиловъ: Разбира се.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Г-да народни представители! Това предложение на г-нѣ Дени Костовъ не мога да го поставя на разискване и гласуване, съгласно чл. 46 отъ правилника, който забранява да се поставя на гласуване предложението, съ което се измѣняватъ положения, създадени съ особени закони. По тѣзи параграфи сумитѣ сѣ предвидени съгласно сключенитѣ между българското правителство и кредиторитѣ конвенции, които сѣ законодателенъ актъ и които иматъ задължителната сила на законъ. А не може да се измѣняватъ тѣзи законни положения съ такова предложение по бюджета.

Минаваме къмъ разглеждане на параграфитѣ на бюджетопроекта на Дирекцията на държавнитѣ и гарантиранитѣ отъ държавата дългове.

Дени Костовъ: Тукъ не става дума за специални закони, а за бюджета. Само Камарата може да гласува бюджетъ, никой другъ.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата г-нѣ докладчикътъ.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: Позволете да дамъ нѣкои обяснения и г-нѣ Костовъ.

Въ бюджетопроекта се предвижда всичко, г-нѣ Костовъ. Предвидени сѣ всичко 640 милиона лева за изплащане погашенията и лихвитѣ по външнитѣ заеми, обаче отъ тѣзи 640 милиона лева не се трансфериратъ 348 милиона лева.

Дени Костовъ: 348 милиона лева минаватъ на приходъ на държавното съкровище?

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: Тѣ минаватъ на приходъ. Следователно, никакъвъ милиардъ лева, както казахте, не се предвижда за плащания по външни заеми. Отъ тѣзи 640 милиона лева въ странство ще се изнесатъ всичко 293 милиона лева.

Г-да! Този бюджетопроектъ мина въ комисията безъ каквито и да е измѣнения; прие се така, както бѣше внесень. (Чете)

„ДЪРЖАВНИ ДЪЛГОВЕ.

Глава I.

Консолидирани държавни дългове.

А. Погашение.

Външни дългове.

§ 1. 7% държавенъ заемъ отъ 1926 г. за настаняване бѣжанцитѣ — 18.206.000 л.

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ заглавието на бюджетопоекта и § 1, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 2. 7½% държавенъ стабилизационенъ заемъ отъ 1928 г. — 12.617.000 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 2, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 3. Дългъ къмъ „Дисконто Гезелшафтъ“, Берлинъ, съгласно спогодбата отъ 4 май 1929 г. („Държавенъ вестникъ“, брой 63, отъ 26 юний 1929 г.) — 6.286.000 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 3, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„Вътрешни дългове.

„§ 4. 6% държавенъ заемъ отъ 1923 г. по конвенцията за гръцко-българското изселване — 9.000.000 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 4, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 5. 4% съкровищни свидетелства отъ 1934 г., 1933 г. и 1939 г. за изплащане отчужденитъ за държавни нужди недвижими имоти — 14.000.000 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 5, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 6. 5% държавенъ заемъ отъ 1936 г. — 34.895.000 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 6, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 7. 4½% заемъ, отпуснатъ отъ Пощенската спестовна каса — 21.398.000 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 7, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 8. 5% заемъ отъ фонда „Пенсии за изслужено време“ за постройка на здание за Министерство на вътрешнитъ работи и народното здраве. („Държавенъ вестникъ“, бр. 135, отъ 20 априль 1936) — 357.000 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 8, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 9. 5% заемъ отъ фонда „Пенсии за изслужено време“ за постройка на здание за Главна дирекция на държавнитъ дългове. („Държавенъ вестникъ“, броеве 135, отъ 20 юний 1936, 84, отъ 17 априль 1937, и 91, отъ 28 априль 1938) — 588.500 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 9, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„Б. Лихви.

Външни дългове.

„§ 10. 6% държавенъ ипотечаренъ заемъ отъ 1892 г. — 4.717.000 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 10, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 11. 5% държавенъ заемъ въ злато отъ 1902 г. — 61.389.000 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 11, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 12. 5% държавенъ заемъ въ злато отъ 1904 г. — 59.838.000 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 12, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 13. 4½% държавенъ заемъ въ злато отъ 1907 г. — 83.009.000 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 13, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 14. 4½% държавенъ погасемъ заемъ отъ 1909 г. — 39.346.000 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 14, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 15. 6½% държавенъ заемъ отъ 1923 г. за изплащане вземанията на съглашенскитъ поданици, съгласно договора за мораториума отъ 14 априль 1923 г. — 4.732.000 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 15, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 16. 7% държавенъ заемъ отъ 1926 г. за настаняване бѣжанцитъ — 71.659.000 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 16, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 17. 7½% държавенъ стабилизационенъ заемъ отъ 1928 г. — 179.736.000 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 17, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 18. Дългъ къмъ „Дисконто Гезелшафтъ“, Берлинъ (и за лихви върху нетрансферирания капиталъ), съгласно спогодбитъ отъ 4 май 1929 г. и 2 юлий 1936 г. — 8.348.500 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 18, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„Вътрешни дългове.

„§ 19. 5% (6%) държавенъ вътрешенъ заемъ отъ 1914 г. — 2.325.500 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 19, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 20. 5% (6½%) народенъ заемъ отъ 1921 г. — 8.055.500 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 20, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)
„§ 21. 5% (6%) държавенъ заемъ отъ 1923 г. за минали и текущата години за изплащане стойността на имотитъ, съгласно конвенцията за гръцко-българското доброволно изселване — 115.000.000 л.“

Председателствуващ Димитър Пешевъ: Които приематъ § 21, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)
„§ 22. 4% съкровищни свидетелства от 1934 г., 1938 г. и 1939 г. за изплащане отчуждените за държавни нужди недвижими имоти — 2.000.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 22, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)
„§ 23. 5% държавен заем от 1936 г. — 4.098.375 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 23, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)
„§ 24. 4½% заем, отпуснат от Пощенската спестовна каса — 7.950.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 24, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)
„§ 25. 5% заем от фонда „Пенсии за изслужено време“ за постройка на здание за Министерство на вътрешните работи и народното здраве. („Държавен вестник“, брой 135, от 20 юний 1936) — 221.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 25, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)
„§ 26. 5% заем от фонда „Пенсии за изслужено време“ за постройка на здание за Главна дирекция на държавните дългове. („Държавен вестник“, броеве 135, от 20 юний 1936; 84, от 17 април 1937, и 91, от 28 април 1938) — 1.968.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 26, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)

„В. Комисиона и други разноси по консолидираните държавни дългове.“

§ 27. Комисиона върху сумите, които ще се изплатят за купони и облигации по държавните заеми, комисиона по обмяната на талоните с нови купонни листове, котировачна такса и други разноси за нуждите на консолидираните заеми — 4.300.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 27, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)
„§ 28. Разлика във курса, комисиона, премия и др. разноси по превод на суми в стоанство по държавните дългове и за други учреждения — 78.783.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 28, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)
„§ 29. За поддържане делегатството по заемите 1902, 1904 и 1907 г. — 1.250.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 29, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)
„§ 30. Възнаграждение на делегатите по държавните заеми: 7% 1926 и 7½% 1928 г. и за други разноси по службата на същите заеми — 708.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 30, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)

„Глава II.

Неконсолидирани държавни дългове.

§ 31. Лихви и други разноси по текущите лихвени сметки на държавата с Българската народна банка, Българската земеделска и кооперативна банка и други учреждения, също и за краткосрочните заеми срещу съкровищни бонове и от разните фондове — 140.000.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 31, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)
„§ 32. Лихви и погашение по заемите на бившите окръжни постоянни комисии — 6.282.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 32, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)
„§ 33. Вноски за изплащане отпуснати заеми от Българската земеделска и кооперативна банка с министерски постановления и за командировачни и други разходи по ревизията на тия заеми — 10.000.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 33, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)

„Глава III.

Държавни пенсии: опълченски и поборнически, военно-инвалидни, народни, за инвалидност и др.

„§ 34. Пенсии на опълченци, поборници и тяхните семейства за минали и настоящата години (Чл. 10 от закона за пенсията и възнагражденията на поборниците и опълченците) — 8.000.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 34, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)
„§ 35. Военно-инвалидни пенсии за минали и настоящата години; премии на вдовици, встъпили във втори законен брак, по-млади от 40 години (Членове 34 и 64 от наредбата-закон за пенсията за инвалидност) и за напечатане на пенсионните книжки по държавните пенсии за 1941/1943 г. и написването им за сметка на пенсионерите в размер по 10 л. на книжка, по наредба, одобрена от министъра на финансите — 270.000.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 35, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)
„§ 36. Народни пенсии на заслужили народу лица и на тяхните семейства, определяни от Народното събрание, за минали и настоящата години и за разлика във курса за преведените в чужбина народни пенсии — 3.200.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 36, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)
„§ 37. Пенсии за инвалидност на длъжностни лица, пострадали при изпълнение на служебните си обязанности, и за тяхните семейства за минали и настоящата години и премии на вдовици, встъпили във втори законен брак, по-млади от 40 години (Членове 10, 34 и 62 от наредбата-закон за пенсията за инвалидност) — 52.700.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 37, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Димитър Андреев: (Чете)
„§ 38. Ежемесечни държавни помощи за малолетните наследници на починалите и пожизнени ежемесечни помощи на пострадалите от атентата въ столичната катедрала „Св. Неделя“, съгласно закона от 4 юлий 1925 г. — 500.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 38, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„Глава IV.

Помощи и вноски отъ държавата.

§ 39. Помощь на фонда за застраховка на земеделските произведения отъ градушки (Чл. 12 отъ закона за застраховка на земеделските произведения отъ градушки) — 4.500.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 39, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„§ 40. Помощь на фонда за застраховка на добитѣкъ (Чл. 11 отъ закона за застраховка на добитѣкъ), включително и 5% отъ постигнатитъ приходи по фонда „Епизоотии“. Отъ същата помощь 500.000 л. се предназначаватъ за застраховка на свинетѣ — 2.000.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 40, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„§ 41. Вноски на фонда „Обществени осигуровки“ (Чл. 36 отъ закона за общественитъ осигуровки) — 11.500.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 41, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„§ 42. Помощи, отпущнати на заслужили лица, бедни или болни лица, както и помощи за погребение на починали бивши министри, за всѣки отдѣленъ случай, въ размѣръ, опредѣлянь отъ Министерския съветъ — 1.500.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 42, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„§ 43. Помощь за издрѣжка на рускитѣ бѣжанци: деца, студенти, инвалиди, бедни, болни и гърдоболни. Разхорѣтъ се извършва по наредба, одобрена отъ министра на външнитъ работи и на изповѣданията — 9.175.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 43, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„§ 44. Помощь (временно пособие) на живущитъ въ България руски ветерани, вдовици на такива и на временно живущитъ въ странство, участвували въ руско-турската война, включително и помощь въ размѣръ на 80.000 л. годишно, отпускана месечно на Съюза на рускитѣ ветерани отъ освободителната война въ България за въществени разноски — погребение на починали ветерани и вдовици на такива, за канцеларски и др. — 2.000.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 44, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„§ 45. Вноска по фонда за пенситѣ за изслужено време (Чл. 38, буква „и“, отъ закона за пенситѣ за изслужено време) — 180.000.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 45, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„§ 46. Вноска на Погасителната каса, съгласно § 25 отъ закона за измѣнние и допълнение на наредбата-законъ за облекчение на длъжницитъ и за заздравяване на кредита („Държавен вестникъ“, бр 95/1939 г.) — 130.000.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 46, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„§ 47. Вноска на фондъ „Пѣтища“ — 60.000.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 47, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„§ 48. Вноски на пенсионния фондъ и на фонда за кооперативенъ строежъ на училища за изплащане дължимитъ имъ отъ общинитъ суми, прехвърлени върху държавата, съгласно чл. 9 отъ закона за финансовото облекчение на общинитъ („Държавен вестникъ“, брой 49, отъ 4 мартъ 1936 г.) — 6.000.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 48, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„§ 49. Субсидия на Българското търговско параходно дружество въ Варна за 1939 г., съгласно договора съ държавата, обнародванъ въ „Държавен вестникъ“, брой 218, отъ 27 септемврий 1935 г. — 20.540.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 49, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„§ 50. Помощи за лѣкуване на заболѣли и за погребение на починали служители (Членове 70 и 71 отъ закона за държавнитъ служители) — 25.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 50, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„Глава V.

Разни.

§ 51. Печатане тютюневи бандероли и гербови марки, разноскитъ по транспорта и осигуровката имъ, пѣтни и дневни парц на командировани въ странство държавни служители въ свръзка съ отпечатването имъ — 4.500.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 51, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„§ 52. За изплащане на Българската земеделска и кооперативна банка несъбираемитъ вземания по изпълнителни листове, срещу заеми, отпущнати на пострадали отъ суша земеделци, подъ гаранция на държавата — 50.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 52, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„§ 53. За изплащане на Българската земеделска и кооперативна банка несъбираемитъ вземания по заеми, отпущнати подъ гаранция на държавата въ земетръсната област, съгласно членове 18 и 21 отъ правилника за прилагане закона за подпомагане на пострадалитъ отъ обществени бедствия и закона за облекчение на длъжницитъ отъ земетръсната област и пр. („Държавен вестникъ“, броеве 166, отъ 28 октомврий 1928 г., и 92, отъ 27 юний 1933 г.) — 50.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 53, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„§ 54. За издрѣжка на комисаря на Обществото на народитъ въ България и наемъ за канцеларията му — 1.319.000 л.“

Председателстващ Димитър Пешев: Които приемат § 54, моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Докладчикъ Димитър Андреевъ: (Чете)

„§ 55. Откупуване на облигации отъ българскитъ държавни заеми — 1.500.000 л.“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ § 55, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„§ 56. Изплащане суми по изгубени съдебни дѣла, лихви и разноси по изпълнението на съдебни дѣла — 500.000 л.“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ § 56, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„§ 57. Връщане неправилно внесени суми по сключени бюджети — 10.000 л.“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ § 57, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„§ 58. Връщане неправилно внесени суми по текущия бюджет —“

По този параграфъ не се предвижда кретитъ. (Чете)

„§ 59. Разходи по сключени бюджетни упражнения — 500.000 л.“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ § 59, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„§ 60. Запазенъ фондъ — 1.000.000 л.“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ § 60, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„Глава VI.

Разходи за издрѣжка на Главната дирекция на държавнитѣ и на гарантиранитѣ отъ държавата дългове.

А. Л и ч н и р а з х о д и

§ 61. Заплата на личния съставъ на дирекцията (Вижъ обяснителната таблица) — 5.910.000 л.“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ § 61, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„§ 62. Фермено облѣкло и обуца на прислужницитѣ, блузи на чистачкитѣ и архиваритѣ — 25.000 л.“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ § 62, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„§ 63. Възнаграждения: на членоветѣ на парламентар-ната контролна комисија — чл. 8 отъ закона за управле-нието на държавнитѣ дългове, въ размѣръ на дневнитѣ пари, получавани отъ Народното събрание, когато послед-ното нѣма сесия, и на частни лица за участието имъ въ комисии и пѣтни и дневни пари на командировани служи-тели — 100.000 л.“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ § 63, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„§ 64. Възнаграждение на чистачкитѣ, вкпочително и вноснитѣ на фонда „Обществени осигуровки“ — 85.000 л.“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ § 64, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„Б. Веществени разходи.

§ 65. Наемъ за помѣщенията на Дирекцията и пенсион-нитѣ отдѣления — 714.000 л.“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ § 65, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„§ 66. Поддържане помѣщенията: материали за чистене, миене, освѣтление, отопление, общински данѣци, застра-ховки и др. — 150.000 л.“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ § 66, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„§ 67. Канцеларски материали: пощенски разноси, пре-возъ, хамалие, купуване смѣтачни машини и др. — 225.000 л.“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ § 67, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„§ 68. Мебели: купуване, поправки, поддържане и др. — 200.000 л.“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ § 68, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„§ 69. Печатане на облигации, купонни листове, отчети, разни бланки и др., купуване книги, списания и вестници — 1.246.625 л.“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ § 69, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„§ 70. Непредвидени веществени разходи — 10.000 л.“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Които приематъ § 70, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събра-нието приема.

Докладчикъ Димитъръ Андреевъ: (Чете)

„Глава VII.

Извънредни разходи — инвестиции.

§ 71. Постройка здание на Главната дирекция на дър-жавнитѣ дългове:

а) довършване на строителнитѣ работи, доставяне и монтиране на отоплителната, електрическата и др. ин-сталации — 13.903.000 л.

б) възнаграждение за проектирането и изработва-нето на нуждитѣ планове, както и за ръководство на по-стройката отъ архитекта, съгласно договора съ послед-ния — 360.000 л.

в) надници за постоянни технически надзиратели — 39.000 л. — 14.302.000 л.“

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: По този па-раграфъ е постѣлено предложение отъ народния пред-ставителъ г-нъ Минчо Ковачевъ. Той предлага кредитътъ по точка „а“ — довършване на строителнитѣ работи, доста-вяне и монтиране на отоплителната, електрическата и други инсталации — отъ 13.903.000 л. да се намали на 10.000.000 л.

Има думата народниятъ представителъ г-нъ Минчо Ковачевъ.

Минчо Ковачевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни пред-ставители! Изискватъ се 14.302.000 л. за довършване на сградата, започната отдавна, за Главната дирекция на дър-жавнитѣ дългове. Първоначалниятъ проектъ за построй-ката на сградата е предвиждатъ 22 милиона лева. Тия 22 милиона лева не стигнали и днесъ ни се поднася искане чрезъ бюджетопроекта да гласуваме нови 14 милиона лева за довършване на тая сграда. Трѣбва веднага да мине презъ мисълта ни, че или е имало хора, които не сѣ знаели да направятъ смѣтка, да калкулиратъ колко ще струва сгра-дата, или, следъ като е почната сградата, правили сѣ ко-рени промѣни, за да се създадатъ удобства, колкото се може повече, безъ да държатъ смѣтка, че за държавната каса престѣпление е да се правятъ такива голѣми раз-ходи за милиони, и то за гипсови тавани и тѣмъ подобни. Или пъкъ ще трѣбва да предположимъ, че сѣ настѣ-пили нѣкои непредвидени обстоятелства, които сѣ нови-

шили стойността на материалитъ, поради което сумата не е стигнала. Най-въроятното, което можахъ да доловя, е това, че през време на строежа сѫ изникнали нови прищѣвки. Не желая да кажа нужди, защото нуждитъ трѣбваше да се предвидятъ още въ началото, когато се изработваше планътъ. И азъ виждамъ, че за 140 души персоналъ се харчатъ 35—40 милиона лева и не се знае, дали после нѣма да искатъ пари и за килими и тѣмъ подобни и по този начинъ да отиде разходътъ къмъ 50 милиона лева за удобства, които нито единъ отъ чиновниците въ тая дирекция нѣма въ къщи.

Това не е първи случай. Неотдавна за пощенски палати въ София и Пловдивъ се дадоха 35 милиона лева. По фондоветъ тия случаи сѫ много, навсѣкжде ги има. Това е престъпно разхищение на българската държавна пара, събирана по 20-30 лева отъ бедния работникъ, отъ сѣлсканитъ гаци, отъ крѣпкитъ на българския народъ. Това показва, че тукъ може би, нѣма система, нѣма опредѣленъ начинъ за провеждане на тия разходи. Чрезъ първоначалнитъ проекти за разнитъ постройки се хвърлятъ вѣдичи и създаватъ капани на министритъ — злепоставятъ ги и ги принуждаватъ да ни представятъ нови искания на суми.

Има ли санкции за тия хора, които вършатъ това? Никой не налага санкции за това. Единственото желание на тия хора е да си запишатъ името на нѣкоя мраморна плоча, да се похвалятъ, че сѫ поставили стълбиче отъ караренъ мраморъ и гипсови тавани. А когато се поискатъ 50—100 хиляди лева за укрепяване поронища, когато дойде редъ да се поискатъ дребни суми, за да се спаси земята отъ наводнения и да може да се рентира, отъ което ще дойдатъ доходи за населението, тогава срѣдства не могатъ да се намѣрятъ, защото предварително сѫ иззети и пласирани въ непроизводителни разходи.

На тая система, на този начинъ на разхищаване, на това своеволие отъ хора, които сѫ пуснати така разюздано да харчатъ народната пара, безъ да държатъ смѣтка за нея, трѣбва, споредъ мене да се тури край.

Моята грижа не е толкова дали ще се предвидятъ 13 милиона лева за довършването на въпросната постройка или ще се намалятъ тѣ на 10 милиона лева. Моята грижа е да вдигнемъ гласъ и да кажемъ: стига! И този, който не е знаелъ да си прави смѣтката и си позволява по околентъ начинъ, по измамнически начинъ, ще кажа, да разхищава народната пара, ще трѣбва да намѣри своето мѣсто.

Азъ отивамъ и малко по-далече. Не е въпросъ само за този случай. Имаме още много такива случаи. Азъ предлагамъ да се направи финансова анкета и да се провѣри навсѣкжде, кой и къде е предизвикалъ излишни разходи, защото при всѣка държавна сграда има такива разходи.

При наличността на такива примамки, на такива хвърлени вѣдичи, ние ще трѣбва да предположимъ и нѣщо по-лошо: че тѣ се създаватъ съ нѣкакви други измѣрени. Азъ знамъ, че между васъ нѣкои ще кажатъ: „Но трѣбва ни нѣщо монументално, трѣбва ни нѣщо хубаво, трѣбва нѣщо да увѣковѣчимъ името си, да украсимъ страната си“. Съгласенъ съмъ съ това, но само тогава, когато не трѣбва да прилагаме българската народна мъдростъ: „Царуль нѣма — шарена гайда на грѣба си иска“. Защото покрай тия монументални сгради, които се правятъ съ гипсови тавани и съ карарски мраморъ, у насъ има печални паметници, които трѣбва да се разрушатъ — това сѫ сѣмсанитъ гаци на българския селянинъ, който не може да отводнява своята земя, която бива завличана отъ порокшата и наводненията, който пасе козитъ си въ горитъ, където нѣма вече пасища. Тѣзи паметници трѣбва да разрушимъ, защото, колкото човѣкъ се въодушевява отъ красотата на една голѣма сграда съ карарски мраморъ, толкова се възмущава отъ това, че никога не можемъ да намѣримъ срѣдства за онова, което е належащо да бѣде извършено.

Г-да народни представители! Азъ моля при всѣки подобенъ случай енергично да се отправя протестъ. Моля г-на министра на финанситъ да обърне сериозно внимание върху това и да направи анкета, за да се спре веднажъ завинаги този произволъ и да се наложатъ санкции на ония, които сѫ предизвикали подобни разходи. (Продължителни ржкоплѣскания)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата г-нъ министърътъ на финанситъ.

Министъръ Добри Божиловъ: Г-да народни представители! Азъ съжалявамъ, за да лишенъ пътъ ще трѣбва да се занимаваме пакъ съ въпроса за започнатия строежъ на нѣкои държавни постройки въ размѣри, надминаващи настоящитъ нужди и нашитъ възможности. И въ XXIV-то обикновено Народно събрание този въпросъ бѣше разискванъ, както въ бюджетарната комисия, така и тукъ, въ пленума.

Съгласенъ съмъ напълно, съгласни сте и вие всички съ г-нъ Минчо Ковачевъ, че въ това отношение сѫ направени грѣшки. Не мога, обаче, да поема отговорностъ върху съвѣстта си и да твърдя, че други сѫ били подбудителъ, за да станатъ тия грѣшки въ строежитъ. Въ всѣки случай мога да кажа, че, най-много, едно увѣчение, едно старание всѣки да създаде нѣщо по-величествено, да остави следъ себе си по-добъръ споменъ, да свърже името си съ нѣщо по-голѣмо, монументално, е играло роля при стителното увѣличение обектитъ на тия строежи, за да стигнемъ до положението, това, което е проектирано да се построи за 5 милиона лева, да не може да се завърши и съ 70 милиона лева. Но следъ подробнитъ разисквания вчера въ бюджетарната комисия по този въпросъ, азъ питамъ г-нъ Ковачевъ: не смѣта ли той, че ще направимъ по-голѣма грѣшка, ако, въ желанието си да изкажемъ нашия протестъ, да дадемъ изразъ на нашето накупѣло чувство на недоволство срещу всичко снова, което е станало при тия строежи въ последнитъ години, спрямъ започнатитъ строежи? И нѣма ли да бѣде по-добре, като се взематъ предвидъ придобититъ права на предприемачитъ по сключенитъ договори за отдѣлнитъ предприятия, да бѣдатъ очистени отъ всѣкакъвъ по-нататъшенъ луксъ започнатитъ строежи, но да се довършатъ, за да станатъ сградитъ обитаеми, да не плашаме насми и да не седятъ капиталитъ, хвърлени въ тѣхъ, неизползувани?

Специално по постройката на сградата за Дирекцията на държавнитъ дългове миналата година се прави анкета, даде се писменъ докладъ отъ тогавашния главенъ директоръ и този докладъ се направи достояние въ бюджетарната комисия на народнитъ представители, които се интересуха. Направи се преценка и се изказа мнение да се довърши постройката; като се направятъ възможнитъ икономии, да се довърши съ възможно най-малко срѣдства, за да стане обитаема. И сега, когато сѫ отдалени вече на предприемачи 14 предприятия, сключена сѫ съответнитъ договори, значи, поети сѫ отъ по-рано задължения, азъ не бихъ могълъ въ този моментъ да ви кажа съ положителностъ, дали бихме могли да изпълнимъ едно такова решение на Народното събрание — ако се приеме предложението на г-нъ Минчо Ковачевъ — да се намали кредитътъ по точка „а“ на § 71 отъ 14.000.000 л. на 10.000.000 л., безразлично обитаема ли е или не сградата сега, защото въ такъвъ случай, при намаленъ кредитъ, ще трѣбва да ликвидирамъ съ предприятията по вина на държавата, което пъкъ ще даде основание на предприемачитъ да дадатъ подъ съдъ държавата за вреди и загуби. И азъ не знамъ дали въ такъвъ случай загубитъ за държавата нѣма да бѣдатъ по-голѣми отъ сумата 4.000.000 л., съ колкото се иска сега да се намали кредитътъ по този параграфъ, вънъ отъ риска зданието да остане необитаемо въ продължение на още една-две години.

Азъ бихъ приелъ всѣкаква анкета, бихъ приелъ всѣкакъвъ контролъ, съгласенъ съмъ да се потърсятъ отговорности за миналото, както каза г-нъ Минчо Ковачевъ, да видимъ дали действително не е могло да се избѣгнатъ нѣкои разходи, дали нѣма вършено нѣщо умишлено, а не отъ желание само да се направи нѣщо по-добро. Найсетне, съгласенъ съмъ, ако може да се съкратятъ разходите по нѣкои договори, за да се намали сумата. Дълженъ съмъ, обаче, да направя една корекция — че зданието не се прави за 140 души чиновници, както се каза тукъ, колкото е персональтъ на Главната дирекция на държавнитъ дългове, а се прави съ огледъ да се помѣства въ него и Пенсионното отделение, което има 500—600 души чиновници, а също и Дирекцията на бѣжанцитъ, доколкото тя ще продължава да съществува.

Азъ разбирамъ мѣката на г-нъ Минчо Ковачевъ. Всѣки ще се попита: при стеклитъ се днесъ обстоятелства нужно ли бѣше да се инвестиратъ въ постройката на нѣкои здания 200—300 милиона лева, макаръ и зети чрезъ заемъ отъ Земеделската банка, отъ Пенсионния фондъ, отъ фонда „Обществени осигуровки“, и не можехме ли да употребимъ тѣзи срѣдства сега за съвсемъ други полезни строежи, за по-належащи нужди? Сега и азъ бихъ отговорилъ утвърдително, че е грѣшка, гдето такива голѣми суми сѫ инвестирани въ постройки. Но пакъ казвамъ, да не би въ увѣчението да спестимъ колкото можемъ, за да се каже, че сме направили нѣщо въ това отношение, да изпаднемъ въ друга грѣшка, а именно: да оставимъ зданието необитаемо за по-дълго време и да влѣземъ въ отговорности за вреди и загуби къмъ предприемачитъ, и въ края на краищата държавата да плати по-голѣма сума отъ тая, която бихме икономисали.

Както ви казахъ, правени сѫ досега административни анкети. Нѣмамъ нищо противъ да се направи още една анкета, въ която да участвуватъ и народни представители

Оправданието на г-на министъра, въ законопроекта да се предвиди отдѣлянето на Северна България отъ Южна като електрификационенъ обектъ е, че Южна България била повече електрифицирана, отколкото Северна България. Всъщностъ, г-да, изобщо България, и южна, и северна, и до днѣшнѣшнъ е недостатъчно и нераціонално електрифицирана. Можемъ да споримъ само дали сравнително Южна България е повече електрифицирана отъ Северна България. Вѣрно е, че Южна България е повече електрифицирана отъ Северна България. Но това се отнася по-скоро за Софийската област, бихъ казалъ даже за софийскитѣ по-близки или по-далечни околности, отколкото за нѣкои далечни околии въ Софийската област, защото има много околии въ Софийската област, които не сѫ електрифицирани по-добре отъ повечето отъ околицитѣ на Северна България. Та вземете и Орхание, и

Свети-Врачъ, и Годечъ, и Пирдопъ — тѣ сѣ, може би, по-зле електрифицирани отъ редъ околии на Северна България.

Димитър Марчевъ: Напълно право.

Петко Стайновъ: Като говоримъ, г-да, че Южна България била повече електрифицирана, вземете Бургаският край, вземете Хасковския край — да не говоримъ за новитѣ земи — нима тѣзи краища сѣ повече електрифицирани, отколкото, да кажемъ, Габровският или Плевенският край? Въобще туй сравнение между Северна и Южна България, коя частъ е задоволена, коя не е, туй дѣлене на България на две, право да ви кажа, мене малко ме смущава. Азъ считамъ, че цѣла България трѣбва да бѣде предметъ на тази нова инициатива на държавна електрификация, която г-нъ министърътъ е предприелъ. И ако за повече рационалностъ трѣбва да се пристѣпни къмъ учредяване на електрификационни райони, то въ никой случай тѣзи електрификационни райони не трѣбва да бѣдатъ хоризонтални, да се дѣли България на северна и южна, затуй, че Балканътъ я дѣли на две, а по-скоро трѣбва да бѣдатъ по вертикална линия, съгласно силovitѣ източници. България трѣбва да бѣде раздѣлена вертикално на три района: единъ западенъ, единъ срѣденъ и единъ източенъ. И тогава нѣма да поставимъ нѣкаква, така да кажа, историческа или традиционна граница и нѣма да заставаме на базата кои били повече задоволени и кои по-малко, а ще застанемъ на базата, откъде ще черпятъ енергия и какъ най-рационално, най-добре ще се постигне електрифицирането на единия, на втория, на третия районъ.

Самата природа на нашата родина така е разпредѣлила силovitѣ източници, силovitѣ богатства — и воднитѣ, и въглищнитѣ — че естествено ще бѣде, както ще имамъ случай да ви поясня, едно раздѣляне на България на три електрификационни района.

За да си дадемъ смѣтка, дали да възприемемъ дѣленето на България на северна и южна и за начина на електрификацията, който ни предлага г-нъ министъръ Василевъ, нека да разгледаме предварителния въпросъ: вѣстностъ кое е електрифицирано у насъ, въ какво положение наистина днесъ е електрифицирането на разнитѣ, така наречени, електрификационни райони у насъ, и северно отъ Балкана, и южно отъ Балкана. Азъ предлагамъ да гозора за „северно отъ Балкана“ и „южно отъ Балкана“, защото тѣзи думи „Северна България“ и „Южна България“ ми напомнятъ зловещото и нещастно дѣлене на България въ Берлинския конгресъ.

Изходното положение, г-да — тамъ съмъ съгласенъ съ г-на министра — е, че Северна България, или територията, която е северно отъ Балкана, е останала тѣмъде назадъ при електрифицирането. За това не сѣ нуждни специални доказателства. Всѣки, който е обикалялъ България, е видѣлъ това. Има причини природни, географски, а може би и стопански. Впрочемъ, това е изяснено до известна степенъ и въ самитѣ мотиви къмъ законопроекта. Трѣбва, обаче, да се отбележи, че Южна България, макаръ и значително по-напреднала въ електрификационното отношение, все пакъ не е въ цѣлѣто състояние, нѣма онова електрификационно процѣтяване, което мнозина сѣ считали, че могатъ да намѣрятъ тамъ.

Ако вземемъ да разгледаме най-първо какъ сѣ електрифицирани териториитѣ, които сѣ южно отъ Балкана, Софийската електрификационна областъ е електрифицирана отъ водни и парни централи. Дветѣ сега съществуващи голѣми водни централи въ Софийската областъ сѣ въ Рила: едната е на Софийската община, а другата е на „Гранитойдъ“. Тѣ, обаче, се отличаватъ, както и всички български водни електропроизводителни централи, съ известното наше непълноводие, т. е. съ това, че има известна наличностъ на води презъ 6 месеца и сѣ пълно маловодие презъ останалата частъ на годината. Г-да! Легенда е да се твърди, че България имала бѣли въглища. Нѣкога, следъ 1920 г., когато се заговори за учредяването на водни синдикати у насъ, се изтъкна, че България е страна на бѣлитѣ въглища, че ние можемъ да електрифицираме цѣла България само съ водитѣ, като впрегнемъ всѣки ручей, всѣки водопадъ, който виждаме напролѣтъ, за да могатъ да служатъ за двигателна енергия и за освѣтление на цѣлата страна. Това бѣше илюзия, за която ние сѣжно платихме, за която ние платихме стотици милиони на „Въжча“, за която платихме нѣколко милиони

лева за водния синдикатъ „Росица“ въ Севлиево и за редъ други такива увлѣчения. Защото България е страна по-скоро, бихъ казалъ, на чернитѣ въглища и която ще се електрифицира главно съ черни въглища — безъ да изгубваме, разбира се, изъ очи, че има и водни обекти, но бѣли въглища нѣмаме. Бѣли въглища иматъ ония страни, които иматъ глетчери; бѣли въглища иматъ Алпийтѣ; бѣли въглища иматъ скандинавцитѣ. Но една държава, въ която даже Марица лѣтно време се газни и на Искра се виждатъ камънитѣ и другитѣ рѣки почти пресъхватъ, такава държава не може да разчита на своитѣ рѣки, за да електрифицира само чрезъ тѣхъ своята територия.

Така че, г-да, тѣзи водни сили на Софийската областъ се оказватъ недостатъчни. Ето защо стана нужда Софийската община да строи единъ голѣмъ воденъ баражъ надъ Самоковъ, а пъкъ „Гранитойдъ“ да строи другъ воденъ баражъ надъ Рилския манастиръ, за да могатъ да покриватъ, чрезъ тѣзи огромни водни маси, нуждата презъ лѣтото отъ сили за електрификацията на страната.

Отъ друга страна, София, Софийската областъ има и парни обекти. Това сѣ термическата централа на Перникъ и термическата централа на Курило. Тѣ сѣ, които днесъ служатъ да допълватъ недостатѣка отъ електрификация чрезъ воднитѣ централи.

Но, г-да, тукъ се явява едно много мѣчно, заплетено юридическо положение. Има четири различни по своя видъ предприятия, които електрифициратъ Софийската областъ: на първо мѣсто, едно частно предприятие — това е „Гранитойдъ“; на второ мѣсто, едно предприятие на Софийската община; на трето мѣсто, едно чисто държавно, или по скоро автономно предприятие — това е мината „Перникъ“; и на четвърто мѣсто — така наречениятъ „Себионъ“, концесионна компания, която вѣстностъ представлява Софийската община; но все пакъ, докато не е изтекла концесията ѝ, тя съществува като отдѣлно предприятие отъ Софийската община. Така че има четири предприятия, всѣко едно отъ които тега за себе си, всѣко едно отъ които води процесъ съ другитѣ за електрификационни райони, които въпречемъ до известна степенъ бѣха опредѣлени преди година, година и половина. Все пакъ за Софийската областъ има достатъчно електричество — особено съ тия две водни централи, които се строятъ сега — електричество, отъ което може да се даде и на земитѣ въ Северо-западна България; но ако се засилва индустрията въ София и Софийско, може би и туй електричество ще стане недостатъчно.

Да видимъ какъ е разрешена проблемата за електрификацията въ Пловдивската областъ. Засега електрификацията на Пловдивската областъ се върши отъ „Въжча“. „Въжча“ бѣ замислена навремето като водоснабдителенъ синдикатъ, но електропроизводителенъ, и той можеше да изиграе много по-голѣма роль за България и за българското стопанство, ако бѣше останалъ водоснабдителенъ синдикатъ, за да може да се иригира, за да може да се водоснабди Пловдивското поле. При туй небе, при тази топлина и при тази почва, която имаме въ Южна България, ако можехме да разлѣемъ водитѣ на Въжча по цѣлата Маришка долина, бѣдетъ узвѣдени, г-да, че тѣзи нѣколко стотинъ милиона лева — г-нъ министърътъ на финанситѣ го нѣма тукъ, за да ни каже колко стотинъ милиона сѣ похарчени за „Въжча“ — шѣха може би съ много по-голѣма полза да се похарчатъ, отколкото съ електрификацията, която по-успѣшно се прави съ въглища, както става и сега въ Пловдивъ; отъ „Въжча“ се купуватъ и въглища, защото този воденъ синдикатъ „Въжча“ сега се превърна въ единъ, така да се каже, термиченъ синдикатъ. Едва ли не по-голѣмата частъ отъ неговата електрическа енергия особено презъ половината отъ годината, се произвежда отъ една термическа централа въ града Пловдивъ. И въпросъ е дали тази термическа централа трѣбваше да бѣде построена въ Пловдивъ, дали не е извършена грѣшка навремето, защото не сѣ тамъ минаитѣ, защото въглищата за тая термическа централа се пренасятъ отъ Перникъ или пъкъ отъ мина „Марица“, която се намира на 40-50 км. отъ Пловдивъ. Тази термическа централа трѣбваше да се построи, вмѣсто въ Пловдивъ, при мина „Марица“ и по тоя начинъ именно да се електрифицира Пловдивската областъ.

Днесъ, обаче, „Въжча“ не е въ състояние да задоволи нуждитѣ отъ електричество на Пловдивската областъ и сѣ

своята водна централа, и съ своята термическа централа, и заради туй, както е много добре известно на господарите от Южна България, тя чувствава недостигът от електричество и поради това отказва нови скъпвания на села; и то не затуй, че нѣма жица, както е сега, от нѣколко месеца насамъ, а, бихъ казалъ, от година и половина и повече „Вжча“ вече е претоварена и не може да доставя електричество на нови села. Ще видите, че и въ Пловдивския електрификационенъ районъ се чувствава вече голѣма нужда и липса на електричество.

Ангелъ Сивиновъ: Земеделieto има нужда, а не могатъ да дадатъ нищо за него.

Петко Стайновъ: Идвамъ, г-да, на третата електрификационна областъ южно отъ Балкана — старозагорската електрификационна областъ. Тя се электроснабдява главно отъ държавната мина „Марица“, която се експлоатира отъ управлението на държавните мини, наречено накратко мини „Перникъ“; макаръ че истинското заглавие е „Държавни мини“, но ние сме свикнали да казваме дирекция „Перникъ“, или автономно предприятие „Перникъ“. Тамъ сж построени, г-да, два агрегата отъ по 3.000 киловата. Първиятъ още първата година се натовари, а вториятъ тази година почти че се натовари. Въ края на тази година може да се очаква, че ще бждатъ претоварени двата агрегата и не може да стане никакво разширение, никакво електрифициране на нови селища въ този край. Възложени се на Перникъ не само да електрифицира Старозагорската административна областъ, но да електрифицира и Сливенската и Ямболската околии, а заедно съ това да прехвърли Балкана. По належащия редъ се даде правото на „Перникъ“, респективно на мина „Марица“, да електрифицира важните индустриални обекти, каквито сж Габрово, Тръвна, Търново и Горна-Орѣховица. При туй положение, обаче, както има недостигъ на електричество — той вече почва да се чувствава и тукъ — докато не се построятъ нови централи, едвали ще бжде възможно на мина „Марица“ да прехвърли презъ Балкана голѣмо количество енергия за рационалното и достатъчно електрифициране на Габрово, Тръвна, Горна-Орѣховица и другитъ околни мѣста, които влизатъ въ единъ районъ, повѣренъ за електрифициране на Перникъ.

И най-после, г-да, идва четвъртиятъ електрификационенъ районъ южно отъ Балкана — бургаскиятъ. Централата, която електрифицира Бургаската областъ, това е така нареченото акционерно дружество „Адрее“, което се храни съ въглища отъ мина „Черно-море“, лигнитни въглища при село Ходжамаръ, Анхиацко. Тази мина притежава една турбина доста мощна, около 5.000, която сега става, споредъ сведенията, 7.000 конски сили. Може би тази централа е сравнително най-добра относно натовареността, но все пакъ и тя не би могла при сегашния размѣръ да отиде електричество за съседните области въ Северна България.

Така че, г-да, макаръ въ Южна България да има доста широка мрежа на електропроводи, обаче при настоящото положение, въ което се намиратъ силопроизводните централи, нѣма достатъчно произведена сила, която да стигне даже за нуждите на Южна България, при сегашните агрегати, съ които се разполага южно отъ Балкана. Така че, поради това, да смѣтаме ние, че вече Южна България е преситена съ електричество, би било малко прекалено и силно казано.

Г-да! Заключениеето ми, значи, тукъ ще бжде, че въ централна и източна Южна България съществуващитъ електрически централи сж вече напълно претоварени и трѣбва да мислимъ за тяхното разширение.

Понеже се поставя въпросътъ за сравнение съ земитъ северно отъ Балкана, нека да видимъ сега какви сж възможноститъ за електрифициране на земитъ северно отъ Балкана. Досега Северна България е била електрифицирана почти изключително отъ дизелъ-моторови електрически централи, които, обаче, сж били монтирани главно въ градоветъ отъ общинитъ или отъ популярните банки, и тѣ сж били недостатъчни по своето силопроизводство не само за да електрифициратъ околните области, но и самитъ градове даже, на които тѣ иматъ да служатъ. Има само една парна централа въ Северна България — това е парната централа на Бедекъ, въ Тръвна, която служи сега за електрифицирането на Тръвна и отчасти дава енергия и за Габрово. Но и тая парна централа е претоварена и не може вече да дава достатъчно енергия, за да задоволява индустриалните нужди на Габрово. Има две парни централи, които сега се строятъ, но кога ще се из-

каратъ, не зная. Това сж дветѣ общински парни централи въ Варна и Русе. Но и тѣ сж съ по 1.000 киловата, и щомъ бждатъ пустнати въ движение, отъ първия моментъ още ще бждатъ претоварени. Замислени сж много малки. Безспорно, и тамъ, по отношение парното электроснабдяване, веднага ще бждатъ въ недостигъ.

Освенъ тия парни централи — една отъ които е само въ действие, а дветѣ сж въ проектъ — въ Северна България има и водни централи; но тѣ сж съвършено малки, не сж както въ Южна България и въ Софийската областъ. Тия водни централи сж толкова малки, че не играятъ въобще нѣкаква смѣствена роля при електрифицирането.

Ако това сж наличните силопроизводни централи, тогава кои сж възможноститъ за електрифицирането на земитъ северно отъ Балкана?

На първо мѣсто, г-да, това е така наречениятъ Ломски каменовъгленъ басенъ, който едва напоследъкъ биде откритъ и е още една голѣма въпросителна. Ние не знаемъ какво ще излѣзе отъ него. Толкова много вода блика постоянно отъ шахтитъ и толкова въглища сж пропити съ вода, че сега се поставя въпросътъ: ако тия въглища трѣбва да ги употребяваме за електрифициране, да ги туримъ да горятъ въ пешитѣ, дали нѣма загубата да е толкова голѣма, че да имаме по-добра смѣтка да докараме сухи въглища отъ Перникъ по желѣзницитъ? Въ общи този обектъ за електрифициране — Ломскиятъ каменовъгленъ басенъ — е още непроученъ, и ние не знаемъ какво той ще даде. Други въглищни басени тамъ нѣма.

Остава, г-да, да видимъ какви водни сили има въ Северна България.

Засега като водни сили тамъ се очертаватъ: Малуша, северно отъ Габрово, между Габрово и Шипка; Росица, но не Росица, която е въ Севлиево, а горе — единъ по-голямъ обектъ; следъ туй става дума за единъ волентъ синдикатъ Камчия, но той сжщо така не е проученъ. Сравнително най-проученъ е Малуша, но и той е само единъ далеченъ проектъ.

Заключениеето, г-да, е, че Северна България нѣма свои мѣстни силови източници. Азъ направихъ резервата си за Ломъ. Мѣстни силови източници, може да се каже, въ Северна България нѣма. Така че земитъ, които сж северно отъ Балкана, ще трѣбва да търсятъ за своето електрифициране силови обекти вънъ отъ земитъ, които сж северно отъ Балкана.

Северна България се раздѣля на три отдѣлни консултативни области, пригодени за областно электроснабдяване. Първо, Източна Северна България съ Шуменъ и Варна, представлява вече единъ доста закрѣпленъ електрификационенъ обектъ. Второ, това е Централна Северна България съ Търново и Русе, Габрово, Дръново и пр. — единъ електрификационенъ обектъ много важенъ, понеже той е сърцето на индустрията на България, въ който мина „Перникъ“ е навлязла, ако не съ своитъ далекопроводи, които още не сж построени, поне съ своитъ проекти, вече напълно проучени, която би могла да бжде електрифицирана отъ Южна България. И най-после, Западна Северна България, която ще бжде електрифицирана въ-роотно откъмъ София, отъ силовитъ източници на Софийската областъ и евентуално, ако може, и отъ Ломъ.

За Северна България сжщо така се очаква да се използватъ източниците на Сливенския балканъ, изобщо на балканскитъ въглища между Тръвна и Твърдица. Тия въглищни находища въ голѣмата си частъ пакъ сж южно отъ Балкана, а не северно отъ Балкана. Вертикално погледнато, ще видимъ, че има три области въ Северна България, всѣка отъ които има нужда да бжде электроснабдена съ природни силови източници все отвънъ.

Ето това е, г-да, положението по отношение електрифицирането въ разнитъ български области, ето това сж силовитъ възможности за Северна и за Южна България.

Какво ни предлага сега законопроектьтъ на г-нъ министъръ Василевъ, за да постигнемъ това електрифициране? Той предлага създаването на една дирекция, на едно автономно предприятие за електрифициране на Северна България съ седалище Плевенъ. Възприема се, значи, въ този проектъ хоризонталното дѣлене на България на северна и южна.

Г-да! Азъ вчера нарочно се заловихъ да гледамъ картата на тия две България, така раздѣлени, за да си дамъ смѣтка за разположението, споредъ картата, на разнитъ силови източници, за отдалечеността на главнитъ консултативни центрове отъ естественитъ силови източници, на които биха могли да разчитатъ за своето електрифициране. Азъ потърсихъ да видя коя е електрификационната

граница между Северна и Южна България, след като се знае, че „Перник“ навлиза в Северна България през Шипка и Габрово и стигна до Горна-Орховица. Аз си дадох труда и на картата да видя въобще какво остава от Северна България за електрооснабдяване, като се държи сметка за тоя електрификационен обект; въобще какво е Северна България и какво е Южна България според проекта на г-на министра.

При това хоризонтално обособяване, което ни предлага законопроектът — значи, на базата на Северна и Южна България — аз се питам: всъщност, г-да, при тая Северна България — представите си я вие мислено на картата сега, сънадежи да бъде електрифицирана — кое ще свързва Берковица, да кажем, и Бъла-Слатина с Омортаг и с Нови-Пазар? Г-да! Връзката в електрификационното отношение между Берковица и Бъла-Слатина с София — ама не като столица — и с Перник, е много по-голяма и много по-разбираема, отколкото между Омортаг, Нови-Пазар и Берковица. Защото може ли да разчита Берковица да получи енергия от Омортаг, може ли да разчита Омортаг да получи енергия от Берковица? Не. Той разчита да получи енергия нкъде от Сливенския балкан или от черноморския басейн, защото нма свои силови източници. Значи, електрификационна връзка между западния край, па и между Централна Северна България и източния край на Северна България нма. Кой тогава ще може да даде почин и поволъ на хората от Берковица да настояват да се създаде един електрификационен обект от Северна и друг от Южна България? Завистята, че Южна България била по-добре електрифицирана, отколкото Северна България. Харманли, да кажем, който е по-дошо електрифициран и от нкой град в Северна България, нма да намъри утешение в твърдението, че Южна България е по-добре електрифицирана. Тръбва да потърсим друга връзка между ония околии, които тръбва да представляват един електрификационен район. Балканът не може и не бива да дъли тия електрификационни области. Берковският и орховският или бълослатинският граждани, които се интересуват за електрификацията на своята област, се интересуват да знаят, има ли тази година снъг на Витоша и Рила, „Перник“ извадил ли е достатъчно много въглища, или какво става в Курило, където има голяма юзина, дали има достатъчно въглища. Това ги интересува тхъ, а не утешението, че се прави една дирекция, която може да ги електрифицира от местни северно-български източници. Свищов и Габрово сж повече свързани с Харманли и Хасково, защото ще бъдат заинтересувани в едни и сщи електрификационни обекти, отколкото, да кажем, Кула и Балбунар, които сж в Северна България, а Провадия и Омортаг сж повече свързани с Ямбол или Бургас, или с Анхило, дето се ваят въглища, отколкото с който искате друг край на Северна България, с който искаме да ги турим в един и сщ електрификационен район. Така че, г-да, Балканът всъщност не дъли и не бива да дъли, а той свързва електрификационна мстата северно и южно от него. Защото Балканът е не само извор на висок патриотически дух, който крепи силата на нашето племе, но и източник на водни и въглищни сили и гордост за цълото наше народно стопанство. Така че дъленето, при което се взема за граница Балканът, е неестествено дълене.

Ако Северна България се изгради като отдълна електрификационна област, търсейки силови източници, пак ще се наложи да се построяват вертикални далекопроводи за стигане до естествените силови източници, въглищни и водни, които сж южно от Балкана. Такава е българската природа. Когато Бог е създал България, така е наредил, че в центъра ѝ да бъде изворът на нейната сила. Всички електрификационни райони, северно от Балкана, неминуемо при едно електрифициране ще потърсят даже сами да си създадат електрификационни централи южно от Балкана, или пък да купуват, да добият електричество от силопроизводни централи южно от Балкана, за да се електрифицират. Всъка област северно от Балкана има област на юг от Балкана, свързана по смъда с нея. Видинската, Врачанската и Плевненската области сж свързани с Софийската; Гърновската — с Пловдивската и Старозагорската; Варненската и Шуменската — с Бургаската. По съдата е Балканът с своите въглища и с своите водни сили. Това е естественото дълене: вертикалното, а не хоризонталното.

Така че, г-да, мене ми се вижда неестествено дъленето на Северна и Южна България. И аз съм убеден, че

ако се приеме това раздъляне на България на северна и южна, не след дълго ще се види, че то е неестествено и ще се премине към друг начин на електрифициране на България.

Днес електрифицирането е един рентабилен обект, защото се засилва индустриализирането на България и въобще има изгледи да се построят и рентирането добре замислени и правилно построени електрифицирани предприятия. При електрическите строежи има нужда от доста много сръдства, и то хвърлени в постройките още в началото, преди да се почне рентирането. Поради това частните лица по-мъчно могат да издържат такива електрификационни предприятия. И у нас, поради огромните сръдства, които сж нужни за електрификация, сега на частните електрификационни сръдства не можем да разчитаме. Опитът да се докарат чужди капитали, да бъдат вложени в електрификационни обекти, не успя. Така че остава само държавата.

Г-да! Пътят на държавната електрификация е открит и ние не можем да се противопоставяме на държавното електрифициране, още повече, че с мърките, които се взеха, вследствие на начина, по който се приложи законът за електрификацията, се туриха такива спънки на частните електрификационни предприятия, че не вървам да се намъри днес и за въ близко бъдеще нкой българин — или пък нкое дружество — който, като притежава суми, да се реши да построи нова централа. Тъй че остава само да очакваме от държавата. Наистина става много — всичко очакваме от държавата. Все пак въ други направления още може частната инициатива сж успъх и желание да се влѐ. Но относно електрификацията не вжтам занапред, при сегашните господстващи наши схващания, които и горе и долу ги има, да можем да очакваме частната инициатива да се прояви. Касае се само да поставим правилно държавната електрификация, за да се избъгнат гръшките на миналото, които ни коштувача стотици милиони лева.

Така че, г-да, като одобрявам и аз самия почин на г-на министра да намъри сръдства да засили електрификацията, да разшири и нагоди електрификационните проекти и обекти сж изискванията на индустрията, аз счтам, че намъ чрез тоя законопроект се налага да видим по какъв начин ние най-правилно ще разрешим поставения електрификационен проблем. Какъ ще бъде рационално електрифицирана цъла България — ето въпросът.

Аз счтам, че България ще бъде електрифицирана рационално, ако това предприятие, което ни предлага г-н министърът, не бъде само за Северна България, а бъде едно електрификационно предприятие за цъла България. Сж оглед на техническите изисквания вътре в това предприятие, което тръбва да обхване, да координира и разнит сжествуващи обществени, кооперативни, синдикални и частни електрически предприятия в България, ако е нужно, може да се направят известни подраздъления по райони, но на вертикална основа: източен, сръден и западен. Но да се създаде едно електрификационно предприятие само за Северна България, аз счтам, че нма да бъде рационално електрифицирането, което ще се прокара.

Ако цъла България стане електрификационен район за това предприятие, това значи, че грижата на това предприятие, респективно на държавата, ще бъде: и последната околия, безразлично дали тя е на север или на юг от Балкана, да бъде електрифицирана; даже и ако не е рентабилна, пакъ да бъде електрифицирана; на държавна смътка, с държавна помощ. И ако действително Северна България има нужда от похарчване на повече сръдства за електрифициране — което е върно — по начина, по който аз посочвам, ще може да се електрифицират и околии, които не сж електрифицирани и не сж рентабилни; това нма да пръчи и въ изоставени околии южно от Балкана да бъде внесена електрическа енергия от сжщото това предприятие, от сжщият тия приходни източници. Затуй, г-да, аз заставам на друга база, която взема за изходно начало проекта на г-на министра, но искамъ да се обхване цъла България.

Има един вторъ аргументъ въ полза на моето предложение. Едно рационално електрифициране не само на Северна България, но и на цъла България, за каквото педирамъ азъ, се диктува не само от технически, не само от стопански нужди, а се диктува и от поведителните необходимости на военната ни отбрана. И въ това отношение се налага, чрез едно общо електрифициране на цълата страна, да се насърди създаването на нови

електрически предприятия или пък разширяването на съществуващите електрически предприятия, електропроизводителни на вода и термически, въглищни, които да ни освободят, на първо място, от необходимостта да се молим за течено гориво на нашите съсед и, на второ място, тия нови електрификационни предприятия да бъдат така поставени, че да са неуязвими при въздушни нападения, при чужди военни действия. А, за щастие или нещастие, големите наши електрификационни обекти са разположени близо до границата: и мини „Перник“, и мина „Марица“, и мина „Пирин“, които са въглищните източници за електрификацията, са разположени близо до границата. А другият пък огромен силов източник при Ходжамаръ, Анхиалско, е на самия морски бряг и е достъпен за всички хидроплани и за всички морски оръжия.

Ето защо, г-да, планът за рационална електрификация на България налага да се обърне особено внимание за създаването на нови електрификационни силови централи, именно в Сръбния Балкан, най-сигурното място, най-неуязвимото място на българска територия, гдето Бог е създал и водни, и въглищни силови източници. Там са, г-да, преди всичко черните каменни въглища, единственият в България антрацитен въглища — в Тръвненския и Сливенски Балкан. Там са, г-да, и големите водни обекти, които още не са впрегнати, но които могат да бъдат впрегнати в работа. Това са Росина, Тръвн и големият проектиран вече бараж на Тунджа при Копринка. Тъ са все на централно място. Така че има едно върно разпределение, което ни диктува изработването на план за електрификацията и за електрическото стопанство на цяла България.

Днес стопанските съображения вървят и се обуславят и от стратегическите. Преди малко се спяха на антрацитния басейн, който е между Сливен и Тръвна. Не може да има без него тежка индустрия, не може да има химическа индустрия, не може да има високи пещи; всички те зависят от антрацитните въглища. Ние първа ще лѐмем желязо и мед, каквито руди се намират в изобилие у нас. Не може да има такива тежки рудни индустрии, без да имаме достатъчно черни въглища. Не можем да направим големи складове на незапалителни въглища, които да ни послужат за дни на изпитания, ако нямаме черни въглища. А усиленото електрифициране на Централния Балкан ще даде възможност да се разрабоят именно черните каменни въглища, за да може да имаме не само за електропроизводство, но и за останалата индустрия. Това е разбрал и Министерският съвет, защото преди две или три години — не си спомням добре — е взел решение да наложи на мини „Перник“ да построят в Балкана втори електрификационен обект, именно между Сливен, Твърдица и Тръвна, една централа от 5000 киловата. Това още не е станало. Защо, не зная. „Перник“ е поел задължението да построи тази централа, обаче това задължение още не е изпълнено от „Перник“, respectivno „Марица“. Не бих могъл да твърдя, че перникското предприятие, което е предприятие на мините, на кафяви въглища, може би няма интерес за насърчаване въобще производството на черни каменни въглища. Най-после хора сме и може би да има известно съревнование в това отношение. Може би мини „Перник“ имат интерес да разширяват по-скоро пазара за своите кафяви въглища, отколкото за черните въглища и това е може би една от причините — не зная, не твърдя, но имам такова впечатление — за неразширяването, за непрехватането на по-широки електрификационни-производителни постройки от „Перник“ в областта на черните каменни въглища. Г-да! Това иде да покаже пак, че изобщо „Перник“, който е натоварен с електрифицирането на голяма част от България, трябва да се отдели — да се отдели „Перник“-електрификация от „Перник“-въглища. Въглищарят ще си остане въглищар, а електрикаджията — ще бъде електрикаджия. И ще знаем смътката на въглищаря: колко изкарва и по колко продава, ще знаем смътката и на електрикаджията: по колко купува въглищата и по колко продава електрическата енергия. Аз и по-рано съм педирал за това разделяне, за тази рационализация и считам, че само ще спечели рационалното електрифициране на България, ако „Перник“-електрификация се отдели от „Перник“-въглища. Не бива да се забравя, г-да, че предприятието мини „Перник“, бидейки въглищно предприятие, натоварено с електрификацията на голяма част от България: на Софийско, Пловдивско и Старо-

загорско — половината от България — то търси да електрифицира България само чрез въглища. Такова му е естеството. И ние виждаме, че въглищарят държи да остане въглищар, а не се интересува от водите. И ние издаваме сега в второ увлечение: докато, както ви казах, преди малко, от началото на 1920 г. имаме увлечение навсякъде да имаме само водни централи, всичко да се електрифицира чрез вода, сега когато „Перник“ по електрификацията на България, всичко вече се електрифицира само с въглища. И даже да има интересни водни обекти, те не са по вкуса на мини „Перник“. И мини „Перник“ похарчиха много милиони за ред електрификационни обекти, обаче за водни централи не са похарчили нищо. А ние не можем да се вържем само с въглищни централи, защото все пак у нас има десетки обекти на водни сили, които биха могли да бъдат създадени като една верига от централи около нашия Балкан и по този начин тази верига от водни сили ще спомогне за електрифицирането на цяла България. Ето още един аргумент, който показва, че за рационализирането на електрификацията в България пак е необходимо „Перник“-електрификация да се отдели от „Перник“-въглища, т. е. „Перник“-електрификация да стане едно общо предприятие за цяла България, което са печалбите на „Перник“ и са другите приходни източници, които г-н министърът е предвидил в своя законопроект, да може да се грижи за рационалното и повсеместно електрифициране на цялата ни страна.

Г-да! Въ заключение азъ считам, че починал на г-на министър, поварям, е за одобряване; интересът към електрификацията е за похвала, но, както е замислен планът за електрификацията на България, и специално за Северна България, няма да успее, няма да даде резултати. Азъ бих го помолил да помисли — без да внася нов законопроект — дали не е по-добре този същият законопроект да се разшири в дирекция, в предприятие, което да обхване електрификацията на цяла България. По този начин, г-да, ние, като оставим мините да произвеждат само въглища, ще можем да намърим смътката им, а като оставим електрическите предприятия да произвеждат само електричество, ще можем да намърим смътката и на тях. Тръбва да се направи това рационализиране, това преобразуване в самия законопроект. Да стане, значи, едно общо електрификационно предприятие за цяла България, което да обема, да комбинира съществуващите частни, кооперативни, обществени и др. предприятия, да разпредели, съобразно техните възможности, цялата територия, и съгледъ на трите групи от електропроизводителни източници, въглищни, водни и дизелови, чрез този закон, чрез тази инициатива на г-н министър Василев да може в най-скоро време българската държава да занесе свѣтлина и моторна сила и в най-отдалеченото село. (Ржкоплѣскания)

Председателствувашъ Димитър Пешев: Г-да народни представители! Има да ви направя следните съобщения: постъпил е от Министерството на вътрешните работи и народното здраве законопроект за измѣнение на чл 10 от наредбата-закон за изграждане на здравни домове в селата и по-малките градове.

Отъ същото министерство е постъпил законопроект за разрешаване на Столичната голяма община да поеме задължение за нуждите на сѣщата в размѣръ на 130 милиона лева, платими за повече от три бюджетни години.

Тия законопроекти ще се раздадат на г-да народните представители.

Има думата народният представител г-н Дичо Тодоров. — Отсъствува.

Има думата народният представител г-н д-ръ Атанас Попов. — Отсъствува.

Има думата народният представител г-н Дочо Христовъ.

Дочо Христовъ: (Отъ трибуната). Г-да народни представители! Както в всички страни, така и в България, техниката, особено в областта на електрификацията, върви с големи крачки напред. Досега на електрическата енергия се гледаше като на лукс. Днес, обаче, тя се чувства като продукт от първа необходимост и в най-затѣнитѣ балкански колиби. Защото не се касае вече са о за освѣтлителна енергия, както се гледаше на електрическата енергия в миналото, не се касае само за двигателна енергия в фабриките, но и за енергия, която ще бъде използвана и се използва за подобрене на земеделското производство, за подобрене на горското производство, бих казалъ, за подобрене и на ошар-

ството, което също така въ известни области и презъ известни периоди на годината се нуждае отъ оросяване. Поради това азъ съ искрено удоволствие посрѣщамъ инициативата на г-нъ министъръ Василевъ да внесе законопроектъ за учредяване Дирекция за електрификацията на Северна България и отъ сега още заявявамъ, че ще гласувамъ по начало за него, за да може той, колкото се може по-скоро да отиде въ комисията, тамъ да се направятъ съответнитъ поправки, допълнения или измѣнения и да се постигне действително целта, която е поставена на този законопроектъ.

Дали този законопроектъ трѣбва да засегне само Северна България или трѣбва да се приеме току-що казаното отъ г-нъ проф. Петко Стайновъ, това е въпросъ, по който азъ мисля, че никакви особени спорове не бива да ставатъ, защото съображенията, тъй както сѣ изложени въ мотивитъ на законопроекта за създаване на дирекция само за Северна България, могатъ да бѣдатъ като такива и за създаване на една обща дирекция за цѣлата страна. Ще чуемъ, обаче, обясненията на г-на министъра, ще разберемъ може би и по-други съображения, които може да ни убедатъ въ противното или, съ други думи, да стане това, което е предложено въ законопроекта.

Говорейки за законопроекта такъвъ, какъвто е, азъ считамъ, че разсѣжденията еднакво се отнасятъ, както за така внесенния законопроектъ, така също есѣнтуално и за единъ законъ за електрификацията на цѣлата страна, ако г-нъ министърътъ се съгласи да направи нѣкакво измѣнение. Съ този законопроектъ преди всичко се дохожда до една възможностъ да бѣдатъ разрешени съществуващи досега недоразумения, спорове и борби, бихъ казалъ, за влияние на райони, за влияние на области между сѣществувашитъ частици, обществени, кооперативни и държавни източници, които произвеждатъ електрическа енергия. Азъ не мога да не спомена, напиримѣръ, единъ много прѣсенъ случай за недоразумение не, а за единъ споръ до тѣ голѣми между сѣществувашитъ два водни синдиката: „Грамада“ въ Габрово и „Росница“ въ Севлиево. И въ двата синдиката има вложени държавни срѣдства, по-малко въ севлиевския, а повече въ габровския, където държавата има право на veto, защото повечето отъ капиталъ е неинъ. Тия синдикати водятъ нѣкаква борба. Азъ не вземамъ страна и не казвамъ кой е виновниятъ. Въ всѣки случай, въпрѣки сѣществуването на електрификационния съветъ, въпрѣки сѣществуването на институти и специални служби въ Министерството на благоустройството, трѣбваше съ месеци да се спори, за да се разбере, че въ края на краищата трѣбва да се пазятъ не интереситъ на отдѣлни лица или отдѣлни деятели въ единия или другия синдикатъ, а да се пазятъ преди всичко интереситъ на държавата, която е вложила маса срѣдства въ тия синдикати, и интереситъ на консуматоритъ, които страдатъ отъ такава борба. Та, казвамъ, между другитъ задачи, които считамъ азъ, че ще разреши единъ такъвъ законопроектъ, е и задачата да се тури край на всѣкакви спорове отъ подобенъ родъ, който, въ края на краищата, даватъ обратни резултати въ дейността на тия институти.

Както казахъ, азъ одобрявамъ по начало законопроекта и ще гласувамъ за него, като ще си позволя да направя само нѣколко бележки, които ще моля да бѣдатъ имани предвидъ въ комисията по Министерството на благоустройството, когато ще бѣде внесенъ законопроектътъ тамъ за разглеждане.

Г-да народни представители! Министерството на благоустройството преди известно време раздѣли Северна България и цѣлата страна на нѣколко електрификационни области. Министерскиятъ съветъ впоследствие е утвърдилъ едно решение пакъ на електрификационния съветъ, съ което се възлага на минитъ „Перникъ“ електрификацията на тѣ наречената Габрово-Търновска електрификационна област, която засѣга цѣлия старъ Търновски окръгъ — отъ Габрово, Севлиево, Тръвна, Дръново, Търново, Горна-Орѣховица отива къмъ Свищовъ. По този начинъ на всички селища отъ дветъ страни на този електропроводъ, който има високо напрежение, който дава около 60 хиляди волта и минава презъ Казанлъкъ, Габрово до Горна-Орѣховица и оттамъ за Свищовъ, ние виждаме, че действително се оказва доста голѣма услуга, но за всѣки случай не се действа организирано за електрифицирането на тази област.

Новоучредената съ настоящия законопроектъ дирекция, обаче, си поставя за задача да купува електрическа енергия. Това е една неяснота въ законопроекта. Шомъ тя поема електрифицирането на Северна България, включително и на тази област, която споменахъ, ще стане

преминаване на енергията отъ рѣка на рѣка. Тя ще я закупува отъ минитъ „Перникъ“, което ще причини известенъ разходъ за организирането ѝ, следъ това ще я препродава, което пъкъ ще донесе известно увеличение на цената, докато електрическата енергия стигне до консуматора.

Поради това азъ се надѣвамъ, че г-нъ министърътъ ще ни обясни какво ще бѣде положението, следъ приеждането на тоя законопроектъ въ една или друга форма, на минитъ „Перникъ“, респективно на договоритъ, които сѣ сключени за електрифициране на Габрово-Търновската електрификационна област. Всички селища, както казахъ, отъ дветъ страни на този електропроводъ, сѣ сключили вече договори съ мини „Перникъ“, за снабдяване съ електрическа енергия. Както казахъ, въ законопроекта има една неяснота. Ние трѣбва да видимъ какво се разбира подъ понятието „сѣвмѣстна дейностъ“, както е казано това въ чл. 2 отъ законопроекта — дали ще се работи паралелно или Дирекцията, отъ една страна, ще има свои организирани силопроизводителни централи, свои електропроводи, а, отъ друга страна, мини „Перникъ“ ще иматъ такива, или дали сѣвмѣстно тѣ ще си служатъ съ единъ далекопроводъ, като ще набавятъ необходимото количество енергия, за да електрифициратъ всѣка за себе си ония райони, които е взела, или пъкъ ще се дойде до едно положение сѣвършено друго, което азъ отъ своя страна смѣтамъ за най-полезно и най-цѣлесѣобразно. То е новата дирекция да изкупи, да изземе въ рѣцетъ си всички силопроизводителни централи и да организира тя отъ свое име и за своя смѣтка електрификацията на цѣлата област. И тогава действително ще дойдемъ до онова положение, за което преди малко говори г-нъ проф. Стайновъ, като каза, че производителътъ на въглища трѣбва да си остане само производител на въглища — въглищаръ, а производителътъ на електрическа енергия да остане производител на такава, като въ лицето на мини „Перникъ“, той има само доставчика на горивнитъ материали, които сѣ необходими за поддържането на силопроизводителни централи. Само по този начинъ може да се постигне едно единение, една организация много по-добра, много по-сигурна, отколкото, ако се постави сѣвмѣстно, паралелно действие на нѣколко електрификационни институти. Като имаме предвидъ типичното българско съдружие, това сѣвмѣстно действие въ много отношения ще породѣ сигурно много спорове, каквито преди малко споменахъ и за каквито е излишно да говоримъ съ голѣми подробности.

Независимо отъ електропровода на минитъ „Перникъ“, въ Северна България има седемъ водни синдиката, които работятъ кой по-малко, кой повече, отъ 20 години насамъ. Тѣ иматъ своитъ райони, иматъ теренъ на дейностъ, сключили сѣ договори отъ своя страна за снабдяване на нѣкои селища съ електрическа енергия. Също и тѣхното положение не е уяснено въ законопроекта какво ще бѣде. Дали и тѣ ще работятъ сѣвмѣстно, дали и тѣ ще участватъ въ това паралелно действие между дирекцията, която се учредява, и минитъ „Перникъ“, или всѣки синдикатъ ще работи отдѣлно за себе си; или пъкъ всички тия синдикати, всички тия силопроизводителни централи ще бѣдатъ използвани подъ общото рѣководство на дирекцията, която ще поеме въобще грижата за електрифицирането на областта, като другитъ централи могатъ само да доставятъ, било за своя смѣтка, било за смѣтка на самата дирекция, необходимото количество енергия? Тогава, безъ всѣкакви спорове, безъ всѣкакви инциденти, каквито ставатъ, както казахъ, отдѣлнитъ синдикати и отдѣлнитъ силопроизводителни централи, подъ общата дирижировка на дирекцията, ще могатъ да си подпомагатъ, като даватъ излишка отъ енергията въ помощъ на другъ районъ, на друга силопроизводителна централа, където има недостигъ отъ енергия, за да не се чувствува по този начинъ никжде неравенство въ разпредѣлението на електрическата енергия. Ако останатъ силопроизводителнитъ централи отдѣлно да сѣществуватъ, ще се получи тоя резултатъ, за който вече ви споменахъ.

Може, наистина, да има и друго разрешение на тоя въпросъ. Може всѣка отъ силопроизводителнитъ централи да бѣде оставена да действа самостоятелно, да бѣде дори подпомогната, да разшири съорѣженията си, да, където има възможностъ, за да даде по-голѣмо количество енергия, като Дирекцията за електрифициране на Северна България или Дирекцията за електрифициране на България — независимо какъ ще бѣде названа — играе ролята само на диригентъ, играе ролята на централенъ разпредѣлителенъ органъ, който ще администрира всички сѣществувашѣ силопроизводителни

централи. Дирекцията по такъв начин нѣма да бѣде търговецъ, нѣма да закупува енергия, нѣма да строи централи за свои нужди, а ще бѣде само като единъ държавенъ органъ. Тя ще организира електрифицирането на страната, като ще има въ своитѣ рѣце правото да разпорежда съ произвежданата енергия отъ съществуващитѣ, новостроящитѣ се или отъ тѣзи, които ще се построятъ въ бѣдеще силопроизводителни централи.

Азъ смѣтамъ, че и при тоя трети начинъ на разрешението на въпроса, пакъ нѣма да се постигне онази целъ, които си поставя законопроектътъ за електрификацията, и пакъ ще дойдемъ до положението да прибѣгнемъ до закупуването на всички водни синдикати, на всички силопроизводителни централи, което нѣма да бѣде мѣчно, защото по-голямата частъ отъ срѣдствата, които сѣ вложени въ тѣхъ, сѣ държавни или гарантирани отъ държавата. Следователно, никакви особени затруднения за държавата, респективно за дирекцията нѣма да има, за да изкупи, подъ гаранцията на държавата, тия силопроизводителни централи. Като се даде по-дълъгъ срокъ за изплащането, ние ще постигнемъ идеаленъ резултатъ — да имаме електрификацията на Северна България въ рѣцѣта на една дирекция, която ще може като господаръ да разпорежда, както съ произвежданата сега енергия, така и съ онай, която тя ще произведе съ допълнителнитѣ силопроизводителни централи, които тя ще има възможностъ при това положение да направи отъ свое име и за своя смѣтка.

Г-да народни представители! Отъ казаното дотукъ азъ не вѣдя заключение, че предлаганиятъ законопроектъ е безполезенъ или е такъвъ, който ще трѣбва коренно, основно да бѣде промѣненъ. Азъ още въ началото казахъ, че го намирамъ за времененъ и целесообразенъ законопроектъ, който ще допринесе само полза за страната.

Азъ правя тия бележки, като се надѣвамъ, че въ отговоръ на тѣхъ ще чуя отъ г-на министра обяснения, освѣтления за ония не напълно ясно изразени въ самия законопроектъ разбирания на самия министъръ и на службата, която е предложила тоя законопроектъ и че ония прозиращи се едвѣмъ намѣрения въ този законопроектъ ще могатъ да бѣдатъ уяснени и въ комисията още по-конкретно изразени, за да нѣма споръ или мѣсто за едно или друго тълкуване. Отъ обясненията на г-на министра по тоя законопроектъ, дадени вѣнъ отъ Камарата, азъ разбирамъ, че и неговото желание е: да се стремимъ то-кото се може по-скоро да организираме подъ едно общо ръководство, въ една или друга форма, всички силопроизводителни централи въ страната, а, специално съ този законопроектъ, въ Северна България да се получи истинско, правилно разрешение на тоя тъй навремененъ и тъй боленъ въпросъ.

Г-да народни представители! Азъ ще завърша — защото не обичамъ, както и другъ пътъ съмъ го подчертавалъ, дългитѣ речи и отклоняването вѣнъ отъ въпроса, който е поставенъ на дневенъ редъ — съ пожеланието действително всички да се приобщимъ къмъ идеята за колкото се може по-бързо и колкото се може по-широко електрифициране на българската държава; да положимъ всичкитѣ си усилия, за да можемъ действително да използваме тоя тъй цененъ даръ на природата, да използваме всички сили, чрезъ които можемъ да получимъ енергия двигателна, освѣтлителна, отоплителна, наводнителна и отводнителна; да се приобщимъ къмъ тази мисль и съ всички усилия да подпомогнемъ инициативата и доброто желание, доколкото виждамъ на г-на министра на благоустройството да тури начало на бързото разрешение на тоя голѣмъ общественъ въпросъ. Азъ завършвамъ и съ пожеланието, въ законопроекта да се възприеме, щото на дирекцията, която се учредява чрезъ тоя законопроектъ, да ѝ се възложи като задача не само да организира, но и да откупи и да изнесе въ свои рѣце всички електропроизводителни централи, като по този начинъ получи мочоподното право за електрифициране на страната съ техническото съдействие на всички сега съществуващи централи. Тия централи ще трѣбва да бѣдатъ събрани наедно, за да се засили дейността на министерството, респективно на тая дирекция. По този начинъ, ще дойдемъ по-скоро до осъществяване на онова пожелание, което изказа и г-нъ Петко Стайновъ днесъ, и говорившиятъ въ миналото заседание по законопроекта, което е пожелание и на всички народни представители: да създадемъ колкото може по-бърже условия, за да могатъ повече производителни срѣди въ страната да получатъ срѣдствата, които имъ сѣ необходими за доброто на тѣхнитѣ стопанства, за подобрене на тѣхното материално и стопанско положение и за издигане и закрепване на българското национално богатство. (Ръкоплѣскания)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представитель г-нъ Иванъ Гърковъ. Отсѣмъ.

Има думата народниятъ представитель г-нъ Спасъ Ганевъ.

Спасъ Ганевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Внесениятъ законопроектъ, съ който се иска да се даде тласкъ на електрификацията на страната е времененъ и необходимъ, безъ, разбира се, ще трѣбва да заявя, да съмъ съгласенъ съ всичкитѣ негови постановления. Въ ония пунктове, въ които не съмъ съгласенъ, ще се помѣча да се обоснова.

Електрификацията на България започва едва-едва следъ голѣмата война. По-рано тукъ и таме имаше електричество. Изключение правѣше София, където имаше една концесия, създадена много по-рано.

Нѣма нужда да бѣде изтъквано голѣмото значение на електрическата енергия за стопанския напредѣкъ на една страна. Електричеството, като има своето приложение въ освѣтлението, въ индустрията, въ земедѣлието и съобщенията, където у насъ още не е проникнало, съ изключение на трамвантѣ, дава тласкъ за всеобщия напредѣкъ на страната. Днесъ почти е немислимъ развой на индустрия, трансформиране на земедѣлие безъ електричество. И когато се говори за електрификация на страната, ще трѣбва да се ръководимъ винаги отъ крайната целъ. А тя е: остатъчно енергия въ всички пунктове, на евтина цена. Само при тия условия е възможна електрификация и трѣбва да считаме, че имаме електрификация.

Азъ ще загубя нѣколко минути, за да очертая положението, което сме имали допреди нѣколко години, и какъ сме стигнали до сегашното положение на развой на електрификацията въ България.

Допреди януарий 1935 г. въпросътъ за електрическитѣ централи, за далекопроводитѣ, за инсталациитѣ се уреждаше на основание на закони, които имаха съвсемъ друго назначение, но понеже тѣ даваха нѣкои права на министра на благоустройството да се намѣсва при разрешаването на всички индустриални заведения, той упражняваше контролъ и влияеше върху развой на електрическитѣ централи и тѣхното изграждане. Това бѣха законътъ за устройството на Министерството на благоустройството и законътъ за благоустройството на населенитѣ мѣста отъ 1911 г., неговата глава V, където се говори какъ се узаконяватъ въобще индустриалнитѣ заведения. И понеже всѣка централа бѣше третирана като индустриално заведение, оттамъ идваше вмѣшательството на Министерството на благоустройството при тѣхното разрешаване, уреждане въпроса за мощността, инсталациитѣ и пр.

За пръвъ пътъ се прави опитъ да се даде едно уреждане на електрификацията на страната чрезъ наредбата-законъ за електрификация на царството отъ 1935 г., януарий месецъ. Основниятъ принципъ, който е легналъ въ този законъ и който не се измѣни и съ висшения законопроектъ, е указанъ въ чл. 2 отъ този законъ, а той е: „Държавата разпорежда съ електрификационнитѣ обекти и съ електрическата енергия въ царството въ рамкитѣ на този законъ“. Съ други думи, пълненъ разпоредителъ на електрификационнитѣ обекти, пълненъ разпоредителъ въ разпредѣленето на енергията въ страната е държавата. И макаръ и не казано съ ония думи, съ които би могло да се назове, за да бѣде ясно, чрезъ този законъ и чрезъ постановленията, които сѣ легнали въ неговитѣ по-нагати членове и глави, електрическата енергия е обявена като обществено благо и за нейното разпредѣление, за нейната цена се грижи държавата, чрезъ съответнитѣ органи.

Следъ създаването на този законъ и следъ създаването на специални служби, които да се грижатъ по-реално и по-здраво за електрификацията, при общия подъемъ, който имаме въ последнитѣ нѣколко години, производството на електрическа енергия въ страната расте. Азъ ще си позволя да съобща нѣкои цифри, които смѣтамъ, че не бѣдатъ използвани и тогазъ, когато законопроектътъ ще бѣде разглежданъ и въ комисията, и тукъ на второ четене.

Производството на електрическа енергия въ последнитѣ четири години, като послѣствие отъ поставянето на електрификацията въ опредѣлени рамки, е порастнало отъ 138 милиона киловатчаса на 241 милиона киловатчаса. Само за „Вжча“, която е едно отъ най-голѣмитѣ обществени електрификационни предприятия, е порастнало отъ 9 350 000 киловатчаса на 27 700 000 киловатчаса, т. е. производството на енергия е увеличено приблизително 3 пъти. Същото е и съ мини „Перникъ“, които имамъ следъ „Вжча“, и наравно съ „Вжча“, най-мощната централа въ

страната, задвижвана, разбира се, съ въглища. Отъ 9.050.000 киловатчаса, енергията е увеличена на 28.000.000 киловатчаса презъ 1939 г.

Вследствие на развитието се нужди и вследствие на навика да търсимъ електричеството, производството е нарастнало и съответно на инсталираните конски сили. Или, съ други думи, използваемостта на централите е станала по-голяма при същия вложен капитал. Имаме следните данни. Отъ 1934 до 1938 г. производството на електрическа енергия на конска сила се покачва отъ 1050 киловатчаса на 1770 киловатчаса, което води къмъ по-добра рентабилност на вложения капитал и съответно къмъ намаляване на цените, защото при тия цени на киловатчасъ, които имаме днесъ, и особено при ония цени, които намираме по редъ причини въ Северна България, даже и да увеличимъ мощността на централите, ние не можемъ да говоримъ за електрификация. За електрификация може да се говори само при достатъчна енергия при ниски цени.

Смъто тъй въ последните четири години растатъ и далеконпроводите. Отъ 1713 км. презъ 1934 г. тѣ се качватъ на 4.000 км. презъ 1939 г. Електрифицираните селища презъ 1934 г. съ били 228, а презъ 1938 г. се възкачватъ на 391, речете го на 400. А знаете колко населени мѣста имаме въ страната. Тия цифри ви показватъ колко малко още е направено у насъ за електрифициране на селищата въ цялата страна.

Вложеният капитал за електрификация на страната презъ 1934 г. е билъ 2.316.000.000 л., а презъ 1938 г. — 2.696.000.000 л. — едно увеличение, поради извършените нови строежи, съ 12,5%.

Цените на електрическата енергия спадатъ къмъ средната цена 1-80, 1-88, 1-90 л. за киловатчасъ, докато порано цената е била 3, 4, 5 л. за киловатчасъ.

Намѣсата на държавата застави много частни електрификационни предприятия да заточватъ до намаляване цените. Това се наблюдава особено около София. Азъ ще избѣгна да споменавамъ цифри, но ще кажа, че предложенията, които се правятъ напоследък, съ за невѣрване. Разбира се, за тия предложения на частните електрически централи да даватъ евтина енергия е повлияла държавата, но влияе и тяхниятъ интересъ, понеже тѣ се мъчатъ чрезъ едновременно намаляване на цената на енергията за осветление, която цена най-много се чувствава въ населените мѣста, да задържатъ ония обекти, които иматъ, защото отъ индустрията и отъ другите мѣста, където се употребява електрическа енергия въ по-голямо количество, тѣ ще добиятъ загубеното въ много по-голямъ размѣръ. Частните предприятия проявяватъ желание да покажатъ, че държавата, като се е намѣсила въ електрификацията, чутъ ли не е посъканила енергията, безъ да даватъ обяснения, защо преди нѣколко години киловатчасътъ е струвалъ 12 или 13 л.

Екимъ Екимовъ: И сега нѣкъде е 14 л.

Спасъ Гочевъ: И азъ ще кажа както преждеговорихъ г-нъ проф. Петко Стайновъ: нѣмаме никакви основания да дѣлимъ България на северна и на южна по отношение на електрификацията, защото — вие това ще видите отъ цифрите, които ще ви дамъ следъ малко — електрификацията въ Южна България, освенъ въ нѣкои райони, съ нищо не е по-добра. Разбира се, въ Южна България не трѣбва да поставяме Софийската област.

Защо съ изградили повече електрически централи въ Южна България или къмъ Балкана? Затуй защото тамъ съ находищата за черпене на материали за задвижване на централите.

Частното предприятие „Гранитоидъ“ създава своя централа съ намѣрение да произвежда изкуствени торове. Впоследствие се отказва отъ това производство и започва да дава електрическа енергия на индустрията. Софийската община докарва вода и използва тукъ и таме по някъ на водата напоеватъ, които се явяватъ, за да произведе електрическа енергия. Нейната целъ не е била производство на енергия, а довеждане на вода за София. Следъ това имаме мини „Перникъ“, които, използвайки доброкачествените въглища, създаватъ своята централа въ Перникъ, а въ последните 2-3 години създаватъ централата при мина „Марница“, за да използватъ доброкачествените въглища, които не могатъ да бъдатъ пренесени и употребени за друго, освенъ за производство на енергия, и то на самото мѣсто. Не всѣкога, разбира се, една централа трѣбва да бъде на онова мѣсто, където съ и залежите на въглищата. Това е и въпросъ на смѣтка. Често пъти ще е по-евтино да вземемъ да натоваримъ тия

въглища и да ги отнесемъ на далечно разстояние и тамъ да произвеждаме електрическа енергия, ако, разбира се, главниятъ консуматоръ е на това мѣсто, откъдето да харчимъ много пари за далеконпроводи. Но както и да е. Все пакъ производството на енергия у насъ ще става отъ въглищата, които ни даватъ мините, които мѣста тъй добре бѣха очертани отъ преждеговорившите, и тукъ-тамъ отъ водните сили, които могатъ да се използватъ, и е поставено началото да бъдатъ използвани отъ нѣкои водни централи.

Какво е общо инсталирано? Цифрите могатъ да се различаватъ нѣкъде съ нѣкои киловатчасъ въ зависимостъ отъ източниците, отъ които съ вземани.

Софийската област има инсталирани 78.464 конски сили. Това е то многото въ България. И да ви кажа, че много селища само на нѣколко километра отъ София още тънатъ въ мракъ. Даже идете на гара Водуекъ, която не е много далечъ отъ насъ — и тамъ газовата лампа е още въ употребление. Това го казвамъ, за да не смѣтате по конските сили, че е извършена електрификация. Да стигнемъ до пълна електрификация трѣбватъ още много и много пари. Смѣтано на 1.000 души, въ Софийската областъ се падатъ 67½ конски сили. Но не съ само жителите, които определятъ нуждата отъ електрическа енергия.

Въ Пловдивската областъ имаме инсталирани 18.645 конски сили — 23-2 конски сили на 1.000 души. Електрификацията е съсредоточена около Пловдивъ въ индустрията и отчасти въ земеделието — оризищата и други по-нови култури, които иматъ нужда отъ напояване.

Въ Старозагорската областъ има инсталирани 15.140 конски сили, отъ които, разбира се, голѣмата частъ съ на мини „Перникъ“ — централата при мина „Марница“ — и една частъ на военната фабрика въ Казанлъкъ, която не може да се смѣта, понеже е предназначена изключително за държавни цели.

Въ Бургаската областъ, съ всичките централи, каквито има, съ инсталирани 5.240 конски сили. И понеже тия две области не можемъ да ги раздѣляме помежду имъ, тъй като частъ отъ Бургаската областъ е придала къмъ старозагорските централи, средно се падатъ около 15 конски сили на 1.000 души жители за Бургаската и Старозагорската области.

Въ Врачанската областъ има инсталирани 3.083 конски сили — твърде малко. И тукъ трѣбва да подчертая, че отъ тѣзи 3.083 конски сили 2.130 конски сили съ дизелови централи.

Въ Плевненската областъ — административна, не е електрификационна — има инсталирани 11.901 конски сили или 12 конски сили на 1.000 души жители. И въ нея една голѣма частъ, малко повече отъ ½, съ дизелови централи.

Въ Шуменската областъ сега засега има инсталирани 6.239 конски сили, отъ които почти всичките, съ малко изключение съ около 500 конски сили, съ дизелови централи. Но едновременно съ туй се извършватъ строежи и доставки на машини за разрешени централи въ Варна и Русе, отъ които варненската е 3.000 конски сили и русенската 1.900 конски сили, или общо 4.900 конски сили. Ако прибавимъ и тѣхъ, ние получаваме на 1.000 души жители въ Шуменската областъ около 11 конски сили.

Общото производство на всичките тия централи, сборътъ на които въ края на краищата прави 138.000 конски сили за цялата страна, отъ които 78.000 конски сили, пакъ повтарямъ, съ въ Софийско, е 231.000.000 киловатчаса годишно. Отъ тия 231.000.000 киловатчаса, софийските централи произвеждатъ 142.000.000 киловатчаса — значи, повече отъ половината. И затуй не трѣбваше въ мотивите да се дѣлятъ Южна и Северна България.

Азъ вѣрвамъ, че всички желаемъ да тикнемъ електрификацията на цяла България напредъ, да намѣримъ енергия и да я пренесемъ и разпръснемъ изъ страната, за да можемъ да дадемъ по-голямъ потикъ на стопанския животъ. Пловдивската областъ има 31 киловатчаса на глава, Софийската областъ има 125 киловатчаса на глава. Ако смѣтнемъ, че въ Софийската областъ отъ електричество се ползува едва ли половината отъ населението, то киловатчасовѣтъ на глава ще порастнатъ още повече — вмѣсто 125, ще имаме 250.

Това е въ общи черти, безъ да се увеличавамъ въ повече подробности, което може да се даде за сведение, за да може да послужи за правилното разрешаване на въпроса за електрификацията на страната, защото, азъ повтарямъ и ще повтарямъ винаги, че не трѣбва да дѣлимъ страната на Северна и Южна България, още повече, че едната частъ има нужда отъ другата и защото днесъ голѣмитъ силовозточници се намиратъ въ Южна България и въ Югозападна

България. И фактът е, че без да имаме закон за електрификация на Северна България, по решение на Министерския съвет от по-миналата година, допълнено през миналата година, ако се не лъжа, далекопроводът на мина „Марица“ от Стара-Загора се продължава за Габрово, Търново, Горна-Орховица, за да се пренесе част от енергията от мина „Марица“, която трябва да развие своята мощност в бъдеще, ако се иска да задоволява както своите нужди, така и нуждите на новодобитите ѝ обекти.

И в Пловдивско има недостиг от енергия. Не преди много, преди 2-3 седмици, се вдигна голям шум с изпращането на анкетна комисия в Пловдивската област, за да се види, защо „Вмча“ не давала енергия на тия, които са отправили искания до нея. Не дава, затуй защото нѣма, а исканията са големи. Исканията са големи от земеделските стопани, защото в последните години специално за тях се намали цената на енергията.

Нуждата от енергия и в Старозагорско, и в Пловдивско, и в Плевенско, откъдето постоянно идват делегации, е голяма. Не току тъй Софийската община се отправя за Ботевград и вече отиде там със свой далекопровод, за да свие наляво към Мездра и да изпрати оная енергия, която тук ще остане в излишек, за да подпомогне част от Северна България.

Ние виждаме, че далекопроводи се насочват и тѣ ще продължават да се насочват към Северна България, докато най-после образуваме склучване на пръстен тук и там, за да може енергията, безразлично къде е произведена, да отива по всички краища на страната, за да задоволява нуждите на индустрията, на земеделието, на занаятчийството, на движението. Явява се необходимост оная далекопровод, който сега се отправя към Габрово, както и далекопроводът на София, който се отправя към Ботевград, да продължат единият наляво, другият надясно, за да стигнат и се срещнат при Плевен, дето да се създаде първата връзка между София и Пловдив, между Пловдив и мина „Марица“ и по този начин да имаме първия пръстен за разнасяне на електрическа енергия, а след това ще идват и нови централи, ще идват и нови мощности. Нито Северна България за себе си ще може да се електрифицира без Южна България, нито Южна България ще може да се електрифицира без свързването през Северна България. Нѣмаме нужда от това дѣлене на Северна и Южна България — да не го правимъ.

Ако ли е необходимо да се направи на първо време нѣщо повече за Северна България, нека да се изрази въ законопроекта. Трябва да се изработи една програма въ общи линии, като се даде преимущество на Северна България, за да се създаде нѣщо повече тамъ. Но това на първо време ще се направи съ далекопроводитѣ. Доставката днес на централи е много мъчна, а ще трябва и много суми, които не ги виждамъ въ законопроекта, а може би за дълго време и нашият финансов министър не ще може да ги даде, не защото не желае развой на електрификацията, а защото други нужди отнемат средствата на държавата.

Нѣкога бѣше замислено да се разреши въпросът за електрификацията на България — и то не бѣше много отдавна, то бѣше миналата и по-миналата година — по подобие на неговото разрешаване въ Англия. Азъ ще кажа само две думи какъ е разрешенъ този въпрос тамъ.

Въ Англия има единъ централен комитетъ, който се грижи за електрификацията на страната, създаденъ по силата на законъ отъ 1926 г. Този комитетъ се грижи за прокарване на далекопроводитѣ за високо напрежение, а разпредѣлението на енергията въ селищата си остава грижа на съответните общини. И го е много право и отъ това не трябва и ние да се откъснемъ, защото иначе ще изпаднемъ въ дребнавост и ще изпуснемъ общото, голямото. Но отъ къде взематъ енергия? Тѣ взематъ енергия оттамъ, където я намиратъ на износни цени, определени отъ държавата. Съ други думи, електрическите централи са третираны като индустриални заведения, които даватъ единъ продуктъ — електричество, като оставятъ онова, което е необходимо за техните нужди или предприятия; останалото количество на цени, определени съобразно производственитѣ разходи и съответната печалба, за да се амортизиратъ вложенитѣ капитали въ централитѣ, държавата го откупува и препраща по цѣлата страна, като препродава нѣкъде енергията на по-ниски цени. Съ това какво се постига? Отпушва се капакътъ и се дава възможностъ евентуално и на частни капитали, които биха намѣрили съвка въ производството на електрическа енергия при ценитѣ, на които купува държавата, да бъдатъ вложени въ

създаването на централи. Второ, държавата, дирижирайки ценитѣ на електрическата енергия, влияе на разпредѣлението на индустрията.

Единъ примѣръ у насъ. Съ IX-то постановление на Министерския съветъ отъ м. ноември 1938 г. забрани се настаняването на нови индустрии въ София и Софийска околия по редъ държавни съображения. Съ установяване различни цени за енергията въ София и въ провинцията, специално въ коридора на Сръдногорнието, индустрията ще се тикне, безъ особени законодателни мѣрки, да отиде тамъ, дето е евтина енергията. Съ други думи, държавата ще влияе за съответното разпредѣление на индустрията, безъ да взема специални мѣрки и да създава специални забрани.

Азъ ще посоча и по-нататъкъ, когато ще разгледамъ нѣкои членове на законопроекта, какъ гледатъ въ Англия — а така е и въ другитѣ държави — на хората, които биватъ поставени да ръководятъ голѣмитѣ автономни електрификационни предприятия и какви условия налагатъ на членоветѣ на управителнитѣ съвети, върху което ние никога не сме мислили у насъ.

При така очертаната картина, а именно, че положението на електрификацията въ Северна България не е добро, ние ще трябва да насочимъ усилията си къмъ Северна България, като създадемъ съответни далекопроводи, но въ никакъ случай не трябва да раздѣляме страната, като електрификационенъ обектъ, на две области.

Но азъ питамъ: на кого оставяте Бургаско? Повдигамъ този въпросъ не защото съмъ отъ Бургаско. Ако погледнете картата на електрификацията, издадена въ 1937 г., ще видите, че въ Бургаско нѣма нищо. Това показватъ и цифритѣ, които ви дадохъ. Кой ще електрифицира Бургаско? Действително, разчита се, че минитѣ „Черно-море“ ще дадатъ електрическа енергия, но тѣ са частно предприятие. Въпросъ е дали ще се стигне до споразумение относно ценитѣ, дали ще бъдатъ изгодни. Въпросъ е и най-сетне дали това частно предприятие е наклонно да взема електрификацията на тая област. Действително, то проявяваше по-рано желание, но поставяше своитѣ условия.

А кой ще електрифицира областта надолу къмъ Родопитѣ, където нѣма поменъ отъ далекопроводи? Експлоатацията на нашитѣ гори също чака електрическа енергия. Кой ще електрифицира Софийската област къмъ Горна Джумая и надолу? Та толкова ли е голяма България, има ли нѣкакви особени условия, които ни налагатъ да я раздѣлимъ на две и повече електрификационни области?

Азъ моля въ това отношение да не проявяваме локаленъ патриотизъмъ, защото чрезъ това нѣма да постигнемъ много. Нека да създадемъ дирекция за електрификация, нека да създадемъ специална служба — азъ по-нататъкъ ще се спра върху този въпросъ — но да я създадемъ да се грижи за цѣла България. Кое ще бъде по-напредъ, кое по-назадъ — това е въпросъ на планъ, на програма. Ще се прави, ще се строи тамъ, където има най-много нужда ще се прави тамъ, гдето има възможностъ да се направи. Ще застави ли нѣкой дирекцията за електрификация на страната, когато нуждитѣ са по-големи въ Северна България, непременно да работи въ Южна България? Никой нѣма да я застави, както никой досега не е поирѣчилъ да се прокара далекопроводъ за Северна България, безъ да има специаленъ законъ за нейната електрификация.

И понеже тукъ се говори за дирекция на електрификацията, азъ казвамъ, че електрификацията въ България не се спъва отъ това, че нѣма дирекция. Не е необходима дирекция, а са необходими сръдства. Необходимо е създаването на фондъ. И ако въ България се строи пътища и желѣзници, строиха се не затуй, защото имаше отделни дирекции, но защото имаше източници на сръдства, защото имаше източници, отъ които можеха да се сключатъ заеми. Не е важно, дали ще бъде дирекция, дали ще бъде служба, автономна или не. Азъ не познавамъ фактически автономна дирекция, защото каквото си иска, това ще направи министърътъ. Тѣй е било и тѣй ще бъде. Всички тѣзи управителни съвети на автономнитѣ учреждения са само на книга. Никой отъ чиновнитѣ, които участвуватъ въ управителния съветъ на една дирекция, нѣма да се противопостави на исканията на министра. Да не си правимъ илюзии, че нѣкой управителенъ съветъ на една дирекция, състоящъ се отъ чиновници, ще рече: „Не, г-не министре, това нѣма да стане“. Това нѣма да бъде никога. Много по-отрано чиновнитѣ отъ дирекцията ще подушатъ какво е желанието на министра и ще нагласятъ своитѣ доклади споредъ това, което иска министърътъ. Най-после той е отговорниятъ и той ще влияе върху тѣхъ. Та да разчитаме, че ако е автономна дирекция, ще се добие нѣщо — не. Автономнитѣ дирекции се създаватъ за едно — азъ го знамъ, знаете го всички — за да се освободятъ отъ закона за бюджета,

отчетността и предприятията. Да бъдемъ начисто. Дали е толкова необходимо да се освобождаваме отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, не зная, но азъ съмъ на по-особено мнение. Законътъ за бюджета, отчетността и предприятията не ми попрѣчи да извърша строежитъ, за които имахъ пари. Освобождаването отъ този законъ не ще ми помогне да извърша известни строежи, ако липсватъ пари. И азъ никога не съмъ помислювалъ да избѣгвамъ постановленията на закона за бюджета, отчетността и предприятията. Действително, по една дирекция, създадена въ мое време, тукъ се вдигна голѣмъ шумъ — за това ще поговоримъ нѣкой път, при другъ случай — но и за тая дирекция вие виждате, че законътъ за бюджета, отчетността и предприятията важи. Обаче, както трѣгнахме напоследъкъ да създаваме дирекции — Дирекция за дигене на минерални богатства, Дирекция за рѣчно плаване, Дирекция за електрификация, и кой знае още колко дирекции ще дойдатъ — азъ взехъ да мисля, че въ края на краищата ще стигнемъ дотамъ, че г-да министритъ ще останатъ сами — всичко около тѣхъ ще стане автономно, и законътъ за бюджета, отчетността и предприятията ще остане да служи само при купуване на канцеларски материали. Ако действително този законъ е толкова лошъ, ще трѣбва да бѣде коригиранъ, и азъ вѣрвамъ, че финансовиятъ министъръ ще направи въ туй отношение онова, което е разумно, необходимо и се налага въ момента. Защо отиваме да се цепимъ, да се дѣлимъ? Държавата се намѣсва въ всичко, държавата отива и въ частнитъ предприятия, а сега отдѣля отъ себе си служби и ги прави автономни. Докато държавата отива да дирижира частнитъ предприятия, докато се намѣсва твърде остро въ тѣхъ, като бърка въ книгитъ имъ, като имъ опредѣля цени какъ да купуватъ и продаватъ, изведнажъ тукъ казва: ще отдѣля мои служби и ще ги оставя да купуватъ и да продаватъ както намѣрятъ за добре. Виждате два различни принципа: събираме частнитъ предприятия, а раздѣляме държавнитъ. Азъ решително се обявявамъ противъ туй и смѣтамъ, че нищо нѣма да загуби дирекцията за електрификацията, ако си служи съ закона за бюджета, отчетността и предприятията. Най-после този законъ е човѣшко дѣло. Ако трѣбва да се направи отстъпка за нѣкои по-специални разходи, нека г-нъ министърътъ на финанситъ внесе съответното изменение, което, следъ като бѣде обсъдено, ще бѣде прието. Нека се каже, наприкладъ, че за такива и такива работи се прилага по-лека процедура, дава се възможностъ за по-голѣма подвижностъ. Азъ ще ви дамъ единъ примѣръ, макаръ да не засѣга въпроса, който разглеждаме, за да видите какъ всичко се приписва на закона за бюджета, отчетността и предприятията. Имахъ случаи, като министъръ, да е произведенъ търгъ, който не се утвърди. За мислиха службитъ, понеже бързатъ, да се направи търгъ съ съкратенъ срокъ. За да се направи търгъ съ съкратенъ срокъ, има предвидена процедура: да се състави докладъ, да се визираща той отъ бюджетно-контролното отдѣление и да се сложи резолюция отъ министра — работа, която може да се свърши за два, три дни максимумъ. Знаете ли какво стана? За всичката тая процедура се загубиха 20 дни. Значи, искахме да произведемъ търгъ съ съкратенъ срокъ, за да избѣгваме, а загубихме 20 дни. Отидоха още 20 дни за търга и станаха всичко 40 дни. Ако бѣхме произвели редовенъ търгъ, веднага следъ като не бѣ утвърденъ първиятъ, нѣмаше да изгубимъ толкова време. Казваше се, че законътъ за бюджета, отчетността и предприятията прѣчи. Не прѣчи законътъ за бюджета, отчетността и предприятията, а прѣчи нашата канцеларщина, прѣчи нашата неподвижностъ, за да се свърши работата въ единъ-два дена, или въ два часа. И азъ смѣтамъ, че законътъ за бюджета, отчетността и предприятията може да прѣчи тукъ-тамъ, но не е въ него злото. Злото е другаде и ние можемъ да го лѣкуваме.

Чудно ми е също, че управителниятъ съветъ ще може да заключава заеми подъ гаранцията на държавата. За Дирекцията на строежитъ азъ не предвидѣхъ това право и смѣтамъ, че не бива да бѣде давано и тукъ. Не може единъ управителенъ съветъ да ангажира държавата. Знае се кой одобрява заемитъ за държавни цели. Съ туй нѣма да се спъне работата, г-да.

Азъ самъ бѣхъ застава въ миналата година да смѣня начина на одобряването на бюджета на Дирекцията за строежитъ. Е, нѣщо загуби ли се? Нищо не се загуби.

Следъ тия нѣколко общи думи, ще се спра на самия законопроектъ. Азъ моля г-на министра на благоустройството да се съгласи, щото дирекцията — азъ не бихъ поддържалъ да се създаде дирекция, но въ края на краищата нека Народното събрание реши дали да бѣде дирекция, ако трѣбва да се създаде още единъ директоръ — да се грижи за електрификацията на цѣлата страна. Другъ е

въпросътъ, по какъвъ планъ ще работи. Нека Народното събрание предпише това.

Димитъръ Марчевъ: Цѣлостенъ планъ.

Спасъ Ганевъ: Затъ нищо не бива да се прави, докато не се създаде планъ за цѣла България. Инакъ ще създадемъ втора „Въча“ нѣкъде, ще направимъ други по-голѣми бели. Трѣбва да има планъ за електрификацията на цѣла България въ нейната цѣлост. Къде ще има централи, къде ще се прокарватъ далекопроводи, къде по-рано, къде по-късно ще се извършатъ строежи, съ какви пари — всичко да се разпредѣли. Не бива нито крачка да се прави безъ това. Да се подсилятъ срѣдствата, малки или голѣми — това е работа на финансовия министъръ — и съ тия срѣдства да се извършва работата. А заедно съ туй моля г-на министра на финанситъ да не отстъпва отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията. Ако трѣбва, нека създаде специална глава въ този законъ — за стопанскитъ предприятия ли ще го каже, за каквото ще да го каже — и да се предвиди по-лека процедура, но да се знае какво ще става, а не, както е сега, въ мини „Перникъ“ да имъ единъ начинъ на разходи, въ друга дирекция — вторъ начинъ, въ трета — трети начинъ, и никой да не знае какво става, и като се приказва за контролъ, той да бѣде само контролъ на приказка.

Срѣдствата, тъй както сѣ предвидени, сѣ малки за голѣмата работа, която има да се върши. Тѣ сѣ:

„а) всички постѣпления по фонда „Електрификация“ По този фондъ презъ 1939 г. сѣ постѣпили 20.767.318 л. — това е то всичкото — и тази сума ще постѣпи сега тукъ, ако г-нъ министърътъ на финанситъ предаде цѣлия фондъ, както е билъ по-рано, за нуждитъ на електрификацията, за които е билъ и предназначенъ.

„б) неизразходванитъ суми по бюджета на Главната дирекция на общественитъ сгради, пътищата и благоустройството“. Тукъ, мисля, не сме на правъ път. Неизразходванитъ суми! Ами това е нѣщо, което не го знаемъ. Азъ ще кажа: ако се стѣга здраво, неизразходванитъ суми обикновено сѣ нула; ако се поотпуснатъ службитъ, ще остане нѣщо. Но и друго: службитъ ще започнатъ да гледатъ на всѣка цена да похарчатъ даденитъ имъ срѣдства, з. да не ги оставятъ. Това е естествената психика на отдѣлнитъ служби. Значи, каквото остане отъ онова, което е предвидено сега за постройки, ще отиде за електрификацията, но тия, които ръководятъ постройкитъ, ще правятъ, ще струватъ, ще бързатъ презъ глава и презъ крака да изразходватъ сумитъ, може би често пъти малко неправилно, малко прибързано, само отъ страхъ да не останатъ суми за другъ нѣкой. Това, което не се изразходва отъ предвиденото за водоснабдяване на населенитъ мѣста, за което се говори толкова много озарана въ комисията, ще отиде тукъ. Това, което остане отъ незаети служби, ще отиде за сѣщата целъ, и т. н. Мене ми се чини, че ще бѣде по-добре, ако Министерството на благоустройството разчита, че по известни параграфи ще останатъ неизразходвани суми, тѣ да се предвидятъ тукъ и да се каже, че за електрификацията се даватъ 10 или 15 милиона лева, но да се знае, че има 10 или 15 милиона лева, които ще се дадатъ на тая дирекция още сега по бюджета, та като има и другитъ 20 милиона лева отъ фонда, да разполага тя непремѣнно съ 35 милиона лева, за да може да си прави смѣтката, заеми ли ще сключва или друго ще прави. Действително, неизразходванитъ суми по единъ параграфъ не се презаписватъ по сѣшитъ параграфи следната година, но винаги всички финансови министри, както и сегашниятъ, когато имъ се каже: „Миналата година ние сме разходвали толкова милиона лева, сега за тази година, ако не дадете всичкитъ милиони, колкото сте дали миналата година, малко нѣщо увеличение дайте“, тѣ го даватъ. Затуй, за да не се създава антагонизъмъ между службитъ и да си прѣчатъ, да бѣдемъ наясно върху онова, което трѣбва да имаме и ще имаме като срѣдства за електрификацията — малки или голѣми, да бждатъ тѣ точно показани. Защото, ако смѣтаме, че тази година ще ни останатъ пари отъ сгради, защо да не ги впишемъ въ новия бюджетъ за електрификация? Дайте да извадимъ отъ едно мѣсто 5 милиона лева, отъ друго мѣсто 2, отъ трето мѣсто 3 милиона лева, да ги направимъ 10-15 милиона лева и да кажемъ: ето тия срѣдства сѣ за електрификацията на страната.

По-нататъкъ се казва, че дирекцията си набавя срѣдства отъ дългосрочни заеми, сключени подъ гаранция на държавата. Азъ си казахъ мнението за заемитъ. Нѣма защо да се употребява думата „дългосрочни“, но това е работа на комисията. Азъ нѣма да цитирамъ члена, където е казано, че на дирекцията се дава право да купува централи. Азъ

мисля, че електрификацията няма да създадем, ако вземем да купуваме старото. Старото ще го пригледим, ще го уредим, ще го защитим, ще определим цените такива и такива, но ще мислим за новото. Насъ ни трябва да-лекопроводи, насъ ни трябва централи. Въобще и дума да не става за покупка на централи. Или, ако се наложи някога това, то ще се разреши по един по-друг начин, не от управителния съвет. Иначе ще стигнем до работи, които не само че няма да създадат електрификация, но ще си създадем приказки и разправии, които дълго време ще троят нашия обществен живот, което не е необходимо.

В чл. 8 се казва, че всички машини, уреди, апарати и др. въ връзка с строежите на дирекцията се доставят от странство, независимо от това дали се произвеждат въ страната или не. Това постановление не трябва да остане. Може би някой път произведените материали от нашата индустрия да не са достатъчно добри, но предвидете да се произнася по това някой орган, предвидете да се произнася електрификационният съвет, но да не се казва, че всичко се купува от странство. Защо най-после сме създали тази индустрия? Защо я покровителствуваме малко или много, ако не искаме да използваме нейните материали? Ако тй са лоши — ще се подобрят. Само тия материали, които ги нямаме, ще ги доставим от странство. Това е обидно за цялата наша индустрия. По този въпрос и доста специалисти са се изказали въ списанията и са казали думата си. Нека да се произнася електрификационният съвет, нека да се произнася и Министерският съвет, но такова отхвърляне на българската индустрия да не става. Може нейното значение да не е голямо, но все трябва да си я пазим.

Казано е още, че необходимите материали, които ще достави дирекцията от странство, се освобождават от мито и други бери. Но защо ще създаваме за новите централи това право, което нямат старите централи? Ще се каже може би: за водните синдикати това право съществува, ще го създадем и за другите. Защо най-после на една община, която ще прави своята мрежа, ще прави своята електрификация, ще ѝ откажем правото да получи материалите без мито, а на друга община, на която дирекцията ще прави мрежата, ще дадем материалите без мито? Какво ще излезе? Този, който ще получи наготово, той ще бъде облекчен, а този, който сам, с свои собствени средства, се залови да прави своята електрификация, той ще бъде отежнен. И защо това право ще го дадем за една страна на Балкана, а няма да го дадем и за другата страна на Балкана? Ако трябва, ако е целесъобразно — аз го намирам за такова — ще го дадем за всички. Въ тия години малко малко се получават материалите и може би се останем с много пожелания, без да можем да свършим нищо, но не бива да се прави такъв дънеж, още повече, че той ще разбърка съвсем нещата на производството.

За управлението на дирекцията Управлението — няма защо да чета чл. 19 на законопроекта — се състои от няколко висши чиновници и по един представител на Инженерно-архитектна камара, на Съюза на българските инженери и архитекти, на обществените електропроизводителни предприятия и т. н. Тук трябва да обърнем вниманието ви на това, че се говори за представители на организациите, а въ една алинея се казва — може би е неправилна редакцията — че членовете на управителния съвет на дирекцията се назначават от министъра. Или са представители, или не са. Аз бих казал, организациите да посочат по трима души свои представители и един от тях министърът да назначи. Все пак съответната организация да дава представители. Ако остане министърът да назначава членовете на съвета, той може да съберка. Всъщност може да се увлече и да назначи хора, които ще поддържат едно, а няма да поддържат друго. Ако искаме да имаме критическо отношение към въпроса, ще трябва тия хора да бъдат посочени от организациите. Ако не искаме да се свържем непременно с един, нека кажем, че организациите представят по трима, а министърът назначава един от тях въ управителния съвет.

Тук се използвам от случая да ви прочета едно извлечение от английския закон за електрификацията от 1926 г., за да видите как и по какъв начин подбират хората и какви качества изискват от тях. Не специално за този случай цитирам това, но въобще да го имате за сведение. (Чете)

„1. Веднага след приемането на настоящия закон се назначава — това е чл. 1 — „за целите на същия закон“ един комитет, наречен „Централен комитет по електрификацията“, състоящ се от един представител и

7 други членове, които се избират от министъра на съобщенията, след съвещания с представители или управители на следните заинтересувани области, които министърът намери за добре да избере, а именно такива на местните власти, на електрическите предприятия, на търговията, на индустрията, на транспорта, на земеделието и на работническото“.

2. Да видите нищо, за което по някой път става въпрос и у нас. — „Докато някой е член на долната камара, счита се, че е неподходящ да бъде председател или член и на комитета“. Изключва се депутатът.

3. Тук се дава достатъчно точно какво трябва да направи този, който е назначен въ управителния съвет, за да видите как пазят тамъ обществен интерес — „Председателят или членовете на комитета, които според правилата за назначаването им са длъжни да посегнатъ всяко си време за изпълнение на задълженията си спрямо настоящия закон, трябва въ продължение на три месеца след назначаването им да продадат всички акции, които тй притежават на свое име или по пълномощие от някое дружество, което работи въ областите на електропроизводството, на електроснабдяването, на продажбата на машини или съоръжения за производство или пренасане на електричество; за председателя или членовете на комитета е по закон недопустимо през време на тяхното членуване въ комитета да купуват за свои изгоди акции от някое подобно дружество и ако председателят или някой член на комитета на основание някое завещание или наследство стане собственик на акции от подобно дружество, той трябва въ продължение на три месеца от влизане въ притежанието им да ги продаде“.

Ето по такъв начин ограждат хората ония, които ще разполагат с държавни и обществени средства при уреждане на големите въпроси, за да няма никде личен интерес, за да няма никде частен интерес. Има и ред други още малки и големи ограничения.

Има си електрификационен съвет, нека се произнася той по големите електрификационни въпроси; има си министър, нека той да дава директивите; нека да си създаде една голяма служба според нуждите, но да ѝ даде пари въ отделен фонд. Тогава ще имаме електрификация. А още по-малко е допустимо министърът да бъде председател на управителния съвет, когато министърът ще трябва да бъде контрола и ръководител отгоре. Има действително въ дирекцията на строежите предвидено, че министърът въ някои случаи е председател на управителния съвет, но тамъ имаме един междуведомствен съвет. Дирекцията на строежите е под върховния надзор на Министерския съвет; тя се числи само към Министерството на благоустройството, но по силата на закона не е част от него.

Съ тѣзи няколко бележки, които направих по законопроекта, мислейки, че са от значение, азъ привършвамъ, като считамъ, че въ интереса на електрификацията на цялата страна, въ интереса на електрификацията на Северна България и на ония краища отъ Южна България, които не са никакъ електрифицирани, е дирекцията или службата за електрификацията, както азъ бих казалъ, да бъде обща за цялата страна и средствата да бъдатъ точно определени и обособени като фондъ, за да не се бърза съ тяхното изразходване, а ако има остатъкъ отъ разрешенъ разходъ, да се пренесе къмъ следващата година. Имаше ли това и създаде ли се единъ общъ електрификационенъ планъ за цялата страна, безъ преди създаванетоъ му да се похарчили петакъ, азъ мисля — вървамъ, че и вие ще се съгласите съ мене — че ние можемъ да разчитаме на единъ главно напредъ на електрификацията въ страната, безразлично въ кой край отъ нея, защото страната е обща за всички ни и за нея ще се грижимъ пакъ всички. (Ръкописания)

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Георги Тодоровъ. — Отсъства.

Има думата народниятъ представител г-нъ Екимъ Екимовъ.

Екимъ Екимовъ: (Отъ трибуната) Вземамъ бележка отъ предупреждението на колегата Марченъ, което ще си остане между насъ и вие двамата ще си го чувствуваме.

Г-да народни представители! Не затова, че съмъ отъ Северна България излизамъ на тая трибуна въ този моментъ, но затова, че се отдавамъ внимание на електрификацията на България въобще чрезъ представения ни законопроектъ. Азъ посрещамъ законопроектъ съ радостъ и съ въра, че той ще задоволи належащата нужда отъ електрическа енергия на места и краища въ нашата страна, където

хората м-чатаят за такава енергия, било за осветление, било за индустриални или за земеделски цели. И азъ не зная защо предъ това голѣмо дѣло за електрификацията на България, въ което сме останали много назадъ, ще трѣбва да поставяме въпроса, че дѣлимъ България на северна и южна. България никога не е дѣлена на северна и южна.

Петъръ Савовъ: Балканътъ я дѣли.

Екимъ Екимовъ: И историята ни показва, че колчимъ нѣкой се е опитвалъ да прави такова дѣлене на България, кръвната връзка, родната връзка между тия части отъ дветѣ страни на Балкана е пречувала тѣзи опити. Обаче ние не можемъ да отречемъ факта, че въ електрификационното отношение е останало много назадъ тази частъ отъ нашата страна, която се включва между Стара-планина и Дунава, Тимокъ и Черно-море.

И за да ви убедя въ това, за мене сѣ достатъчни само цифритѣ, които сѣ дадени въ мотивитѣ къмъ законопроекта. Докато въ северната частъ на България ние имаме водни електрически централи съ мощностъ 4.786 конски сили, въ южната частъ на България имаме 53.244 конски сили. Докато въ северната частъ на България имаме парни електрически централи съ мощностъ 4.720 конски сили, въ южната частъ на България имаме 59.920 конски сили.

Димитъръ Марчевъ: Ама и София влиза въ Южна България.

Екимъ Екимовъ: Моля Ви се, колега Марчевъ, най-малко на Васъ се пада да реагирате по този въпросъ.

Събрани тѣзи цифри за мощността на воднитѣ и парнитѣ електрически централи, получаваме за северната частъ на България 9.506 конски сили, а за южната частъ на България — 113.164 конски сили. Оставатъ третиятъ видъ електрически централи — тия, които се задвижватъ съ нафтови или газолови мотори. Азъ ви моля, г-да, да внимавате на цифритѣ.

Димитъръ Марчевъ: Обяснете коя нужда налага да дѣлимъ България на две области? Кажете, нуженъ ли е законъ за електрификацията на цѣла България?

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни)

Екимъ Екимовъ: Колега Марчевъ! Азъ Ви уважавамъ, зная Вашето минало и съжалявамъ, че искате азъ да говоря за дѣлене на България. Азъ не говоря за дѣлене на България.

Димитъръ Марчевъ: Говорите!

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни)

Екимъ Екимовъ: Азъ Ви моля да ме изслушате.

Димитъръ Марчевъ: Законопроектътъ дѣли България на две.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: (Силно звъни)

Екимъ Екимовъ: Ако въ края на краищата Вие нѣмате търпение да ме изслушате, нищо не Ви задѣлжава да седите тукъ, когато говоря азъ. Нѣма да Ви се сърдя, ако си излѣзете.

Въ северната частъ на България имаме електрически централи, които се задвижватъ съ газолъ, съ мощностъ 12.840 конски сили, а въ южната частъ — съ 3.935 конски сили. На тѣзи две цифри азъ искамъ да спра вашето внимание. Както за Северна, така и за Южна България, особено въ дневнитѣ изключителни времена, когато липсва горивенъ материалъ и когато цената му е повишена 3, даже 4 пъти, тѣзи електрически централи не представляватъ предприятия, които могатъ да задоволятъ нашитѣ нужди, и ние сме поставени предъ риска всѣки день да загаснатъ мѣжденицѣтѣ лампи и да се намали още повече електрифицираната площъ въ страната.

Значи, електрическитѣ централи, които могатъ сигурно да обслужватъ нашата страна на северъ и на югъ отъ Балкана, сѣ воднитѣ и парнитѣ, които за северната частъ на България сѣ съ мощностъ, както ги съобщихъ преди малко, 9.506 конски сили, а за южната частъ на България — 113.164 конски сили.

Да видимъ сега какво се плаща за електрическа енергия отъ централитѣ, които се задвижватъ съ газолъ.

Въ моя роденъ градъ плащаме 13.50 л. на киловатчасъ, съ тенденция да отидемъ къмъ 14 л. 14 л. киловатчасъ за осветление! Азъ ви питамъ: каква услуга се принася на хората и мѣстата, които ще електрифицираме по този начинъ? Имайте предвидъ сѣщо, че всички тия електрически централи сѣ създадени на концесионни начала и селищата, където тѣ сѣ построени, иматъ ангажиментъ да се снабдяватъ съ електрическа енергия отъ тѣхъ.

Ето защо, казвамъ, разглежданиятъ днесъ законопроектъ иде да ни успокои и да ни зарадва, защото чрезъ него се отдава голѣмо внимание на електрифицирането на ония краища въ България, които досега не можеха да се радватъ на сигурна, обилна и, най-важното, на евтина електрическа енергия.

Тучнитѣ поля по нашата Дунавска равнина въ утрешния день ще бждатъ обектъ на по-голѣмо, по-сигурно, по-евтино — подчертавамъ дебело думитѣ „по-евтино“ — електроснабдяване чрезъ настоящия законопроектъ. Азъ искамъ да вѣрвамъ, че законопроектътъ иде да улесни изграждането на това, което е останало малко назадъ, за да дойдемъ до едно балансиране и по-нататкъ съ общи усилия да изградимъ въ завършенъ видъ електрификацията на цѣла България.

Но безспорно е, че Северна България, докогато ще реализираме чрезъ настоящия законопроектъ електроснабдителнитѣ обекти, ще се ползува отъ нѣкои електроизточници отъ Южна България. Таквъ източникъ виждамъ въ далекопровода, който трѣгва отъ мина „Марица“, минава презъ Габрово и стига до Горна-Орѣховица; таквъ източникъ виждамъ въ далекопровода, който трѣгва отъ София, минава презъ Ботевградъ и продължава по-нататкъ. И това обстоятелство иде да убие мисълта, че ние дѣлимъ Северна отъ Южна България. Напротивъ, чрезъ настоящия законопроектъ ние свързваме Северна и Южна България въ електрификационно отношение и идемъ да подсилимъ Северна България, да отиде и тя още нѣколко крачки напредъ въ това направление, да се създадатъ и тамъ повече централи, които ще си служатъ съ българско национално гориво, за да не става въпросъ въ утрешнитѣ дни, че една частъ отъ България е по-малко електроснабдена, а друга повече.

Въ Северна България имаме извънредно голѣма нужда отъ електроснабдяване. Нуждата тамъ крещи, тъй както крещи и въ неелектроснабденитѣ краища на Южна България. Азъ съ особена радостъ съмъ посещавалъ и разглеждалъ стопанства въ Южна България, където се употребява евтина електрическа енергия за отопляване на почвата, за задвижване на земеделски машини и т. н. Нека съ общитѣ усилия* на дветѣ България — ако мога така да кажа, въ кавички — да дадемъ тази радостъ навсѣкѣде въ нашата страна, за да може въ утрешния день България да свѣтне въ всички нейни краища и да видимъ една обща, генерална политика на строежъ.

Азъ смѣтамъ, че настоящиятъ законопроектъ иде тъкмо навреме да разработи една досега неразработена, може би, съ достатъчно енергия и внимание областъ и чрезъ електрическа свѣтлина, чрезъ разрастващо се стопанство, чрезъ култура да свърже още повече сърдцата на всички българи по всички краища на нашата страна, и българското сърдце тукъ, на Балканитѣ, да забие съ онзи пулъс, съ който то се очертава въ страницитѣ на историята на балканскитѣ народи, и подобно на електрическа искра да удри и пробива всѣки, който посегне, който дръзне да разединява българската нация.

Азъ посрѣтамъ този законопроектъ съ много голѣма радостъ и вѣрвамъ, че всички ще го гласуваме, защото той носи обединение, а не разединение. (Ръкоплѣскания)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Бѣло Алексиевъ.

Бѣло Алексиевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Въпросътъ за електрификацията на България е тъй належащъ, че азъ смѣтамъ, че нѣма какво да се говори по него. Има, обаче, да се каже нѣщо за неговото правилно и рационално разрешение.

Азъ ще изхожда отъ мотивитѣ къмъ законопроекта. Още въ началото на мотивитѣ се казва, че ще се положатъ грижи за създаването на система и хармония въ електрифицирането на страната. Това е една отлична идея, която ние трѣбва да поздравимъ и да я възприемемъ.

Но азъ ще спра вашето внимание върху другъ единъ въпросъ, който не се засегна, или по-малко се засегна отъ преждеговорившитѣ. Какви сѣ формитѣ на електрификационнитѣ предприятия въ нашата страна и каква система на електрифициране ще трѣбва да възприемемъ ние? Въ нашата страна имаме три форми на електрификационни

предприятия: държавни и общински, концесионни и частни — кооперативни или акционерни. Както и да дѣлимъ България, на северна и южна, или другоаче, това сѣ формитѣ на електрификационнитѣ предприятия у насъ. Щомъ искаме да електрифицираме страната, азъ смѣтамъ, че при наличността на законъ за електрифицирането на страната и на държавно вмѣшательство, ще трѣбва дефинитивно да възприемемъ формата на държавно електрифициране. Споредъ мене, две мнения по този въпросъ не бива да има. Тогава държавата ще може действително да води една рационална политика въ това отношение и чрезъ електричеството да провежда, ако щете, и една стопанска политика, защото ние сме земеделска страна и у насъ стоятъ открити въпроситѣ за борба съ сушата, за напояването и пр., за разрешаването на които въпроси е необходима много електрическа енергия. Чрезъ своята тарифна политика, чрезъ определяне евтина цена за електрическата енергия, държавата ще може да насърчава напояването въ ония области, където има условия за това, и т. н.

Така че държавата ще трѣбва да поеме въ рѣшетѣ си изцѣло електрифицирането на страната, още повече като имаме предвидъ, че частнитѣ предприятия даватъ електрическата енергия по доста високи тарифи, поради което не само земеделцитѣ-стопани и занаятчиитѣ, но дори, ако щете, и индустриалцитѣ не могатъ да се ползватъ отъ нея въ по-широки размѣри, както биха могли, ако електрификационнитѣ предприятия бѣха въ рѣшетѣ на държавата. Напримеръ, въ Пловдивско има не по-малко отъ 3-4 хиляди двигатели на помпи за вадене подпочвена вода за поливане, защото хората тамъ сѣ улеснени отъ „Вжча“, която имъ дава електричество на по-евтина цена. Ако „Вжча“ бѣше частно предприятие, то щѣше да използвава положението

Така че при държавно електрифициране държавата ще може да използва електрическата енергия и при провеждането на стопанската си политика, което е по-важно, ако щете, и отъ електрическото освѣтление на градоветѣ и селата, което е по-скѣпо отъ обикновеното.

По въпроса за електрифицирането на страната азъ искамъ да кажа и друго. Споредъ мене, концесионната система на електрифициране ще трѣбва да изчезне въ България, дори, ако щете, ще трѣбва да изчезне думата „концесия“ отъ нашия речникъ и отъ законитѣ за електрификацията. Дѣлата, които води Столичната община съ „Себионъ“, сѣ достатъчни доказателства, за да нѣма нужда азъ да в. казвамъ какво значи да дадемъ на концесия едно електрическо предприятие, и то за единъ дълтъ срокъ. За съжаление, обаче, изглежда, че Министерството на благоустройството, което провежда електрификацията въ страната, не е скѣпало съ тази система. Бургаската областъ въ електрификационно отношение е раздѣлена на две части. Частта до гара Страджа е присъединена къмъ електрификационния районъ на мина „Марица“, а частта източно отъ Страджа къмъ морето оставя като бургаска електрификационна областъ и се електрифицира отъ мина „Черно-море“, отъ дружество „Адрис“. Презъ м. августъ миналата година се даде обявление съ срокъ до 24 ноември, че държавата отдава бургаския електрификационенъ районъ на концесия за 40 години. Новъ Себионъ на Черно-море! Трѣбваше да се намѣсятъ общинитѣ отъ Бургаския край, да идватъ хора тукъ да молятъ това да не става, и г-нъ министърътъ се съгласи да отмени търга и положението остана така, както е сега. Като имате предвидъ, отъ друга страна, че електрическата централа тамъ е сключила договори съ общинитѣ за по 10-15 години, значи, има още време да се изчака да изтече този срокъ. Мисльта ми е, значи, че концесиятѣ ще трѣбва да се премахнатъ, независимо коя частъ на България се електрифицира: северната, южната, западната и т. н. Съ този въпросъ, смѣтамъ, че се ликвидира.

Другъ единъ мотивъ е, че въ Северна България населението имало сравнително слаба доходностъ. Тукъ се подхвърли вече на два-три пѣти идеята, че въ Северна България доходността е по-малка, отколкото въ Южна България. Вѣрно, доходността отъ земята въ Северна България е по-малка, отколкото въ Южна България. Въ Южна България има само единъ районъ между Сараново и Пловдивъ — това сѣ нѣколко села, които получаватъ по 5, 6, 8 хиляди лева на декаръ. Но като почнете отъ Бѣлоземъ, отъ Чирпанъ на изтокъ и дойдете до Страджа и Малко-Търново, с. Сръдецъ и Бургасъ, доходността отъ земедѣлието е по-малка, отколкото въ Северна България. Така поставенъ въпросътъ за по-голямата доходностъ на населението въ Южна България, въ сравнение съ доходността на населението въ Северна България, това твърдение не търпи критика. Има само известни пунктове фаворизирани отъ природата и, ако щете, фаворизирани отъ нашата стопанска политика въ нѣкои отношения.

Съ това искамъ да подчертая, че не бива ние така да поставяме въпроситѣ, да дѣлимъ населението на базата на доходността и възъ основа на това да искаме създаването на дирекция за електрификацията само на Северна България. Ако трѣбва да създадемъ дирекция, ако трѣбва да създадемъ електрификация, то тя ще трѣбва да обхване цѣлата страна. Не трѣбва да се забравя и туй, което се каза отъ преждоговорившитѣ — че не всички части въ Южна и въ Югозападна България сѣ електрифицирани.

Подобенъ дѣлежъ не съществува никѣде. Значи, това е една тенденция, която — не зная — съзнателно или не-съзнателно се провежда. Ако вземете даннитѣ на Експортния институтъ, ще видите, че експортътъ се дѣли на такъвъ отъ Северна България и отъ Южна България, като въ Южна България е включена и Югозападна България. Софийскитѣ и кюстендилскитѣ ябълки ги таксуватъ за такива отъ Южна България, когато Югозападна България е друга, Северна България е друга и Южна България е друга. Тукъ трѣбва пакъ да бѣдемъ начисто. Не бива да се прокарва тая тенденция и по отношение на електрификацията.

Азъ ще заключа. Моята препорѣка е:

- 1) една дирекция, една служба за цѣлата страна, защото навсѣкѣде има еднакви нужди;
- 2) държавна електрификация и
- 3) ликвидирание съ съществуващитѣ предприятия по единъ или другъ начинъ.

По-големитѣ предприятия, които съществуватъ, държавата може да ги ликвидира, като ги приеме да участватъ въ държавната организация. По такъвъ начинъ въ цѣлата страна ще има еднакво ползване отъ енергията отъ всички за стопански цели и главно за освѣтление

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Минчо Ковачевъ.

Минчо Ковачевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Въ връзка съ снабдяването съ електрическа енергия, следъ като последната е призната отъ всички ни за голѣмъ, мощенъ стопански двигателъ, ще трѣбва да си отговоримъ на въпроса: къде има тя приложение въ нашата страна и къде има условия за нейното по-раннишн или по-късно въвеждане. За да електрифицираме, за да хвърлишъ сръдства въ електрификация — сръдства, които не ще бѣдатъ малки — ще трѣбва да има налице нѣкои предварителни условия. Трѣбва да имаме, преди всичко, стопански обекти, трѣбва да имаме климатически условия, население, предвидени артикули за разработване, водоснабдяване и т. н. Следъ туй, второто условие е да има силопроизводство, било чрезъ въглища, било чрезъ вода, било чрезъ газолъ и т. н. И следъ туй, на трето мѣсто, трѣбва да има сръдства. Трѣбва, следователно, да съществува едно щастливо съчетание между тия три общи и главни условия, за да се създаде електрификация въ даденъ районъ.

Нашата страна, която отскоро почна да се електрифицира, която малко късно осъзна голѣмата полза отъ електрификацията, въ началото разреши правилно въпроса. Тя си постави най-напредъ въпроса: къде съществуватъ тия три условия? Такива условия, безспорно, съществуватъ въ цѣла България, но като благоприятни условия намѣриха се тия въ Софийско и следъ това въ Пловдивско. Азъ не искамъ да говоря за такива родоначалници на електрификацията, като Иванъ х. Беронъ отъ Габрово и т. н. Азъ ще говоря за голѣмитѣ обекти.

За предпочитане бѣше да се електрифицира София, имайки предвидъ нейното положение като столица, за да се задоволятъ известни културни нужди, безъ да се смѣташе навремето, че трѣбва да се задоволятъ и известни промишлени нужди. Пловдивско трѣбваше да се електрифицира съ задача да се създаде тамъ индустрия, да се създаде поминѣкъ предимно на селското население и да се поведе преди всичко жестока борба противъ най-големия врагъ на българското производство — сушата.

Сръдствата, които се хвърлиха тамъ, нѣкои казватъ, че сѣ отипили напразно. Азъ не съмъ съгласенъ съ това гледище. Азъ зная, че и днесъ „Вжча“ дължи къмъ държавата 600 милиона лева; зная, че цѣлиятъ ѝ пясментъ е 30 милиона киловатчаса; зная, че цѣлиятъ ѝ брутенъ доходъ е 70 милиона лева, който не покрива дори и лихвитъ на дълга ѝ. Но това за държавата, за общото държавно стопанство не е загуба. Това е единъ същелучивъ, хубавъ стопански гешефтъ, едно сполучливо, хубаво стопанско дѣло, защото, ако трѣгнемъ да вървимъ по пътя на печалбитъ, при днешното положение „Вжча“ би могла да продава и 5 лева киловатчаса и би могла да плати и

лихвитъ, и амортизацията и т. н. Обаче тя е скована съ единъ законъ, по силата на който трѣбва да продава енергията за двигателна сила по 3 л., за осветление по 2-50 л. и по 2 л. за селското стопанство. Значи, държавата чрезъ този заемъ, чрезъ тѣзи пари, които хвърли тамъ, създаде, тъй да се каже, условия за единъ много по-добъръ поминѣкъ на онова население, което обитаваше въ тоя електрификационенъ районъ. По косвенъ пътъ, чрезъ данъчните облагания, държавата получава своите приходи. И на мене нѣма да ми е жалъ никога, ако единъ денъ държавата, за смѣтка на „Въжча“, заплати стотици милиони лева даже, защото смѣтамъ, че тя предварително, по косвенъ пътъ, по другъ начинъ ги е получила въ своята хазна — отъ това, че е разрешила голѣмия проблемъ, да увеличи доходността на населението тамъ.

Вървейки по този пътъ, държавата потърси и други обекти: създаде електрификация чрезъ „Марица“. Тя я създаде, защото тамъ намѣри друго съчетание. Тамъ трѣбваше да се продължи електрификацията на Старозагорската област, пакъ съ огледъ на едно напояване и използване на подпочвените води и малките текущи води въ тая област за стопански цели. Създаде я заради това, защото маришките въглища, които се разпадаха, не можеха да послужатъ за друга целъ. Това бѣше една добра идея, едно добро разрешение на въпроса, което разрешение, даже и да й коштува много срѣдства — а мене ми се струва, че то сега не й струва много, че предприятието се рентира — пакъ е оправдано.

Безспорно, подобни електрификации частната инициатива, частниятъ капиталъ не би предприелъ никога, защото той не може да носи голѣмия рискъ, който държавата би понесла. Рискътъ на държавата може да бѣде оправданъ по други пътища.

Допустнаха се и други електрификации въ Южна България, защото се смѣташе, че тамъ преди всичко сѫ подобри условията и че сѫ налице тия три елемента, за които говорихъ въ началото. Да говоря, че електрификацията въ Южна България е достатъчна — въ Софийско смѣтамъ, че е напълно задоволителна — това нѣма да си позволя, защото зная, че днесъ нито „Въжча“, нито „Марица“ сѫ въ състояние да удовлетворятъ всички нужди. Може би сега за момента да ги удовлетворяватъ отчасти, но следъ нѣколко години, следъ две-три години, тѣ нѣма да бѣдатъ въ възможност да ги удовлетворяватъ. Следователно, и тамъ ще трѣбва да се направятъ известни разширения, толкова повече, че е почналъ вече единъ подеъмъ къмъ творчество, къмъ культивиране на различни нови сортове.

Сега предъ насъ е поставенъ за разглеждане законопроектъ за електрификацията на Северна България. Ние ще трѣбва да отговоримъ най-напредъ на въпроса: има ли въ Северна България тия три условия, които има другаде? Трѣбва ли да се правятъ държавни жертви, трѣбва ли да се хвърлятъ пари и ще има ли резултатъ отъ цялата тази работа? Това е първиятъ въпросъ, на който трѣбва да си отговоримъ и тогава да търсимъ статистики и да се занимаваме съ всевъзможни други работи.

Естествено е, че въ Северна България има условия за електрификация. Тамъ имаме р. Дунавъ, неизчерпаемъ източникъ за водоснабдяване. Тамъ имаме една хубава равнина, където водата е излѣзла на повърхността и осигурява поминѣка на населението. Имамъ Търновския районъ, отъ който хората емигрираха въ чужбина и създадоха зеленчуковитъ култури на Русия, на Румъния, Унгария и т. н. Тия хора, специалисти и опитни, крещатъ за условия, за да продължатъ своите занятия, тъй като сега емиграцията е мѣчна. Благодарение липсата на електрификация въ тѣзи райони, тамъ не могатъ да насѣждатъ интензивни култури, освенъ по течението на р. Огоста и отчасти на р. Янтра.

Има условия за напояване и въ Шуменско, има условия за напояване по течението на Искъра, има условия за отводняването на стотици хиляди декари земя, които лежатъ по течението на Дунава.

Най-после има и друго едно условие: ломските въглища, които сѫ още непрочучени. Не желая да говоря по този въпросъ. Въ всѣки случай тамъ сѫ намѣрени чудесни пластове. Водата, обаче, която минава презъ тѣхъ, е станала причина да се спре временно работата тамъ. Тамъ сѫ изразходвани 11-12 милиона лева за проучвания и единъ денъ, ако този въпросъ се разреши благополучно, ще се откриятъ нови възможности за електрификация.

Това сѫ, въ общи черти, стопанските условия въ Северна България. Не искамъ за пропустна да кажа, че въ

северната частъ на нашето отечество има добри условия за експлоатиране на горитѣ, за което се иска пакъ електрификация; има добри условия за създаване на индустрии, които въ другитѣ части на страната не биха могли да се създадатъ, поради отдалечеността на водния пътъ. Ето голѣмитѣ стопански условия, които се разкриватъ предъ насъ.

Сега трѣбва да отговоримъ на втория въпросъ: има ли условия за силопроизводство? Защото, както чувамъ, тукъ се препорѣчва проектъ за далекопроводи и т. н. Споредъ мене, и това има. Азъ не съмъ компетентниятъ, който ще разреши въпроситѣ отъ тукъ и ще каже: следвайте по този пътъ. Монитѣ наблюдения, обаче, показватъ, че има условия. Северна България има р. Камчия, една доста пълноводна рѣка, около която има възможностъ за създаване на хидравлически централи. Тамъ е и р. Златна-Панега. Тамъ е и р. Луда-Яна. Има изгледи да се разработи Ломскиятъ каменовъзгленъ басейнъ. Имамъ и друго едно условие: близостта на Дунава. Можемъ да използваме и чуждестранно гориво, отъ което азъ още не желая да се откажа, макаръ че нѣкои сѫ опарени отъ днешните обстоятелства. Азъ оня денъ ви казахъ, че ние можемъ да дойдемъ до положението, когато единъ килограмъ брѣзничка вода може да се равнява на цѣли 10 кгр. газолъ, да дойдемъ до положението по-нататѣкъ газолътъ да конкурира въглищата и да се откажемъ дори отъ ломските въглища при наличността на газолъ, който ще се продава почти безъ пари. Това сѫ другитѣ условия, които сѫщо така не трѣбва да пренебрегваме.

Сега нека отговоримъ на третия въпросъ: мѣстното население има ли нужда отъ електрификация? Азъ казвамъ, че има. Ще послужи ли тази електрификация за нѣкоя трансформация и за подобряване поминѣка на населението? Безспорно. Оня край, който е увисналъ на царевичата, ще трѣбва да се прости съ нея. Храната и фуражътъ отъ този край нѣма да намѣрятъ добри изгледи за износъ въ чужбина, докато отъ другаде параходитѣ ги влечатъ почти безъ пари въ западнитѣ страни. Ние ще трѣбва да електрифицираме особено оная частъ отъ България, където се произвежда царевича.

При наличността на тия удобства за разрешение на тия проблеми, за подобрене поминѣка на населението и при условията, които има за електрификация, ще трѣбва да си отговоримъ, че е дошло време да започне тя тамъ. Азъ не искамъ да си служа съ сравнението, че докато Южна България, заедно съ София, имала 82% отъ електрификацията на България, цялата Северна България имала само 18%. Не искамъ да си послужа и съ аргумента, че въ Южна България и въ Софийско се хвърлиха 2.500.000.000 л. за електрификация, отъ които 1.200.000.000 л. принадлежатъ на държавата, а въ Северна България нѣмъ хвърлени нито една стотинка държавни пари, а има само частна инициатива. Съ тия аргументи не искамъ да си послужа. Такъвъ е билъ късметътъ, тамъ да се хвърлятъ тия пари, сполучливо е дѣлото, и ние трѣбва да благодаримъ и да рѣкоплетъваме на такова сполучливо дѣло.

Но трѣбва да си отговоримъ и на третия въпросъ: трѣбва ли да се предприеме нѣщо и въ Северна България? Когато говоря за Северна България, азъ не говоря само за земитѣ, които сѫ на северъ отъ Балкана, азъ имамъ предвидъ и други райони, какъвто е Бургаскиятъ районъ, сѫщо така не добре обзаведенъ. Тамъ имаме една електрификационна област, наречена Черно море, която ще трѣбва да се разшири и на която ще трѣбва да се обърне внимание. Но азъ не виждамъ въ законопроекта да се спира вниманието на държавата къмъ довършване на електрификационното дѣло въ другитѣ части на страната. Напротивъ, той проваля по-нататъшното продължаване на електрификацията въ страната.

Ако толкова сѫ голѣми нуждитѣ, ако толкова сѫ голѣми удобства и приходитѣ, които ще се получатъ отъ електрификацията на изоставената частъ отъ страната ни, питамъ ви сега: по кой начинъ ще трѣбва да организираме това дѣло? Да тръгнемъ ли направо чрезъ Министерството на благоустройството, или чрезъ дирекция, или по другъ начинъ? Намъ се предлага единъ проектъ: чрезъ една дирекция съ седалище въ Плевенъ. Не зная какви сѫ мотивитѣ. На всѣки случай смѣтамъ, че сполучливо е избранъ Плевенъ за седалище на тая дирекция. Не отъ нѣкакъвъ си егоизъмъ е сторено това. Азъ не виждамъ въ това централизиране на пълното внимание тамъ. Напротивъ, азъ виждамъ друго. Онзи, който знае какво значи електрификация, оня, който знае при какви условия трѣбва да се работи и какви проучвания трѣбва да ставатъ, той ще трѣбва да отидѣ на една

страна едно ядро, което да има специалната задача да разучи тамъ въпроситѣ, да ги анализира, защото иначе, когато се дойде въ смѣнение съ другитѣ въпроси, работата по-малко се извършва.

Азъ не искамъ да посочвамъ примѣри. Зная, напримеръ, че отъ откъсването на електрификацията въ София се правиха спънки, които неоправдано забавиха електрифицирането на Русенско съ две години. Зная, че когато индустриалци идваха и казваха, че ще се електрифицираме отъ единъ параходъ, който бѣше на брѣга, и ще плащаме по 2 л. на киловатчасъ, тѣ казваха: „Не, не може!“ — „Ще платимъ 2 л. на киловатчасъ, и повече ще платимъ, затуй защото при липсата на енергия ние търпимъ повече загуби, а искаме да се спасимъ отъ по-големитѣ загуби!“ — Тѣ казваха: „Не, не може, ще чакате електрификационния планъ“. И трѣбваше нѣли две години да чакаме да ни обявятъ за електрификационенъ градъ. По причина на това, че Поново го обявиха предварително за електрификационенъ, забавиха Варна и Русе нѣли две години. Ето общата работа какво създава.

Трѣбва да има едно ядро на едно мѣсто, което да знае, че има отговорностъ, което да знае, че това е неговата задача. Тамъ то да проучва всѣки обектъ, технически, стопански, и да влиза въ връзка съ сума накацали тукъ и тамъ малки електрически централи, да ги обедини въ едно. Това е една задача много голѣма, една задача, която иска ловкостъ, гъвкавостъ, еластичностъ на ума — нѣщо, което въ затворената канцелария на Министерството на благоустройството малко може да се приложи, защото тамъ мисълта е заета на много страни.

Това е едно отъ съображенията, г-да народни представители, което ме кара да одобря принципа да се учреди отъ отделна дирекция, стояща вънъ отъ Министерството на благоустройството и не спъвана, тъй да се каже, отъ бюрократизмъ и различни влияния. Нѣкои казаха: съ туй ние разпарчавате, раздробявате, разединявате. Това съвсемъ не е така. Задачата на тази дирекция ще бѣде едновременно да проучи въпроса и да проведе по-нататъшната електрификация, нѣкъ била тя и чрезъ далекоприводъ презъ Балкана. Тя нѣма задача да строи само въ своя районъ, а има задача да електрифицира, и то тамъ, където ще бѣде най-полезно, където най-добре ще се оправдаатъ паритѣ, които ще се вложатъ. Дирекцията може би ще си послужи съ Дунава, може би ще закупи електрическа енергия отъ чужбина — тя има да промишлява, да разсѣждава, да търси. Ето този процесъ на търсене и разсѣждане ще трѣбва да се централизира на едно мѣсто. Не направимъ ли туй, ние ще отидемъ въ въпроситѣ по-големи, отколкото се предполага.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ (Звѣни)

Минчо Ковачевъ: Азъ, обаче, не бихъ се напълно социализиралъ съ задачата на законопроекта, тъй както е. Искамъ да кажа само нѣколко думи по по-главнитѣ пунктове. Не искамъ да правя пъленъ анализъ, а повърхностенъ, защото ме предупредиха да бързамъ.

Въ чл. 2 е казано: „откупуване съществуващи електрически съоръжения“. Това значи, споредъ менъ, да се откупятъ мрежитѣ на сега съществуващи електрически централи, а не самитѣ централи, състоици се предимно отъ турбини, а има и хидравлически и термически. Значи, ще се заденоставятъ ония, които досега изпълняваха това благоустройствено дѣло, да подкрепятъ, макаръ отчасти, електрификацията на страната. За това имъ благородство сега, ще трѣбва да бѣдатъ наказани. Това нѣщо не трѣбва да се допуска. И мене ми се струва, че тъкмо тукъ ще трѣбва да се възприеме английската система. Не искамъ да давамъ съвети отсега, но мисля, че ще трѣбва да се дойде до това положение, при което, който произвежда, ще дава произведеното на едно централно мѣсто, а който купува, ще купува отъ същото централно мѣсто. Това е английската система съ нѣколко думи. Не се ли отиде по този пътъ, ще трѣбва да се отиде къмъ другъ — изкупуване на централитѣ. Обаче това ще бѣде пакостно за фиска: ще почнатъ пазартитѣ, обвинения, и мене ми се струва, че мнозина, може би най-почтенитѣ хора, ще пострадаатъ или ще бѣдатъ подложени на обществена критика. Въ всѣки случай не бихъ се съгласилъ да остане този въпросъ разрешенъ така.

По-нататъкъ, въ чл. 5, се казва, че заемитѣ ще се сключаватъ отъ управителния съветъ. Разбирамъ да се даде на една дирекция еластичностъ, пѣгавостъ, за да създава, но когато дойде въпросътъ до заеми, където трѣбва да се ангажира държавата, ще трѣбва малко по-иначе да се процедира. Заключения не може да поеме една дирекция, която принадлежи фактически на държавата, и която е

подъ контрола на Министерския съветъ и на Парламента. Редакцията на този членъ ще трѣбва да претърпи чувствителни измѣнения, да се изолира, тъй да се каже, това право на управителния съветъ, който евентуално би ръководилъ тази дирекция.

Говори се по-нататъкъ за безмитенъ вносъ: (Чете) „Чл. 8. Всички машини, уреди, апарати и др. въ връзка съ строежитѣ на дирекцията, които се доставятъ отъ странство, независимо отъ това дали се произвеждатъ въ страната или не, се освобождаватъ отъ вносни мита и всички други данѣци, такси, берии, включително таксата по чл. 3 отъ закона за митницитѣ и товарното право“.

Тази широка редакция пакъ не може да бѣде оставена, защото по-нататъкъ виждаме, че дирекцията си поставя за задача да строи мрежата до частнитѣ жилища. Ако това е задача на дирекцията, това значи, че всичкитѣ материали, които сѣ въ тежестъ на консуматора, ще се получаватъ безъ мито и самата дирекция да получава изключително право да доставя стоки безъ мита, за които иначе трѣбва да се плати митото. Трѣбва да се направи едно ограничение на безмитния вносъ, да бѣде той само за съоръженията на самата централа и трансформаторнитѣ постове. А когато дойде въпросътъ за далекоприводитѣ, тамъ ще трѣбва да се записимъ. Въ страната ни съществуватъ такива индустрии, които, макаръ само да теглятъ телъ, ще трѣбва да се запитаме, дали да ги жертвуваме или не. На този въпросъ не искамъ да отговарямъ. Но ако жертвуваме тѣхъ, то ще значи да създадемъ прецедентъ да правимъ и други жертви, които могатъ да бѣдагъ доста пакостни за нашия стопански животъ.

Този въпросъ трѣбва да се обмисли малко по-добре. И мене ми се струва, че по-правилно ще бѣде разрешенъ, ако се установи за далекоприводитѣ дирекцията да плаща онова мито, което следва да плати всѣки единъ. Защото, г-да, ще стане следното: когато отъ отделни общини, които искатъ да се електрифициратъ, видятъ, че ще спестятъ сума пари, ако електрификацията се извърши отъ дирекцията, ще се откажатъ отъ съединяването на къщитѣ съ мрежата. Въ такъвъ случай ще се яви двойственостъ: тамъ, където дирекцията електрифицира, мѣната жина ще бѣде съ 25 л. по-евтина, отколкото когато общината я доставя. Ще се получатъ обратни резултати: всѣка община ще гледа да хвърли този товаръ на гърба на дирекцията, въпреки възможността да си направи електропровода сама. Въ такъвъ случай ще отегчимъ положението на самата дирекция, която ще трѣбва да инвестира по-големи срѣдства, толкозъ повече, че срѣдствата у насъ сѣ оскъдни и не можемъ да харчимъ много.

Въ чл. 13 се казва: (Чете) „Дирекцията извършва своитѣ доставки и строежи било чрезъ търгове, било по доброволно съгласие, било чрезъ закупателни комисии направо отъ пазара, било по стопански начинъ, въ зависимостъ отъ решенията на управителния съветъ“. За целта се изработва специаленъ правилникъ отъ управителния съветъ, въ който се определя и начинътъ на извършване разходитѣ, контролата върху тѣхъ и документитѣ, съ които се оправдава“.

Въ всѣка организация има известенъ контролъ. Не може авторътъ на правилника да се самоконтролира, да си създава самоконтролъ. Трѣбва правилникътъ да бѣде одобренъ отъ една по-висша инстанция: било министърътъ на благоустройството, било Министерскиятъ съветъ, било Народното събрание. Повтарямъ. Не може правилникътъ да бѣде редактиранъ и одобряванъ отъ самия управителенъ съветъ.

Въ самото управление азъ не виждамъ да е застъпенъ стопанскиятъ елементъ, оня елементъ, който нѣма да дава съвети по технически въпроси, а ще дава стопански тактика: било за обекти, било за начини за привличане на клиента и т. н. Мене ми се струва, че и тукъ ще трѣбва да се направи нѣщо. Азъ, който изхождамъ отъ стопански срѣди, далечъ не искамъ да защитя стопанитѣ. Напротивъ, стѣснявамъ се да ги представявамъ където и да било, за да не ме обвинятъ, че гледамъ съсловно на въпроситѣ. Но мене ми се струва, че нѣма никъде сполучливо проведена електрификация, безъ да е използвана и стопанската компетентностъ. Азъ моля комисията — ако законопроектътъ отиде тамъ — да отдаде особено голѣмо значение на това, което ще бѣде отъ полза за работата.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Моля, г-нъ Ковачевъ!

Г-да народни представители! Моля да се съгласите да продължи заседанието, докато свършимъ съ тази точка отъ дневния редъ. Освенъ г-нъ Минчо Ковачевъ, който

е към края на речта си, ще говори и г-н Петър Савов, който обещава, че ще говори само 10 минути.

Който съгласи с това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Продължете, г-н Ковачев.

Минчо Ковачев: Г-да народни представители! Не искам да се простирам повече. Както казах, съдово виждам, че на електрифицирането на България се дава добро направление, че гръшките, които се създадоха с разпределянето страната на области — което затрудни електрификацията и спр частната инициатива, докато се нагоди държавата с монополното положение — тия гръшки са сега избърнати и може би отсега нататък почва творческия електрификационен живот. Досега преживеният период беше болезнен период — до операцията, която стана в момента, когато се прие наредбата-закон за електрификацията.

Ще гласувам законопроекта и ви моля всички единодушно да го гласуваме. Страхът, че ще се изостави Южна България е напразен. Ще видите, че средствата и за електрификацията на Южна България ще се отделят. Пожелавам успех на делото. (Ръкопляскания)

Председателствувашъ Димитър Пешев: Има думата народният представител г-н Петър Савов.

Петър Савов: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Критиката, която се направи на законопроекта, по моята преценка, се движеше въ три направления. Първото направление, първата насока на разглеждане законопроекта съ нуждата обективност, съ нуждата сериозност и съ нуждата любов отъ нѣкои отъ уважаемите колеги, бихъ казалъ азъ, беше да се внесатъ въ законопроекта възможните поправки, стилистични и нормативни. Това бѣха обективните критики на този законопроектъ. Второто направление на критиката беше да се подчертаятъ лични и групови интереси, които евентуално биха били пренебрегнати при доставката на материалитъ въ връзка съ електрифицирането на Северна България. И третото направление на критиката отъ нѣкои по-подчергани наши колеги беше да се използва законопроектътъ, за да се направи една критика, до голѣма степенъ лична, на г-на министра и, ако може, евентуално той да бѣде изложенъ въ Парламента съ този законопроектъ.

Обективното отнасяне къмъ този законопроектъ налага заключението, че утре, когато този законопроектъ ще стане законъ, ако евентуално на мѣстото на г-нъ министъръ Василевъ дойде г-нъ Спасъ Ганевъ, той нѣма да измѣни нито една йота отъ този законъ, законътъ ще остане такъвъ, какъвто е. Но понеже трѣбва да се използва законопроектътъ като поводъ, за да се направи една критика лична на неприятния нему министъръ, използва се тази висока трибуна, за да се отнема времето на народното представителство.

Всѣмъ, уважаеми г-да народни представители, въ какво се състои работата? Въ мотивитъ вносителтъ подчертава, че при това съотношение на киловатчасовѣтъ, произвеждани въ Северна България и въ Южна България, което никой не оспори — 1:2 или 1:3 — Министерскиятъ съветъ, въ лицето на министра на благоустройството, си е поставилъ грижата да изравни по киловатчасове Северна съ Южна България. Това е то основната грижа, както се казва въ мотивитъ къмъ този законопроектъ.

Какъ може сериозно да се приказва отъ г-нъ Стайновъ и отъ г-нъ Спасъ Ганевъ, че се внасятъ нѣкакъвъ локаленъ патриотизъмъ, че г-нъ Василевъ, който е севернякъ, искалъ да засили електрификацията на Северна България въ ущърбъ на Южна България? Че по-честерозна критика отъ тази азъ не мога да си представя! Истинскиятъ мотивъ който лежи въ основата на законопроекта, е загрижеността на г-на министра, като изразителъ на благоустройствената политика на правителството, да се повиши производството на киловатчасове въ Северна България и да се постигне този идеалъ — изравнението на Северна съ Южна България. Какво раздѣление, какъвъ сепаратизъмъ има тукъ? Какъ може това сериозно да се говори отъ тази трибуна? Неужели може да се приеме за единъ моментъ, за една секунда че нѣкакви

неприятни настроения на вносителя къмъ Южна България са го потикнали да внесе този законопроектъ?

Този беше мотивътъ на критиката, този беше критериятъ на г-на Стайнова и на г-на Спасъ Ганева. Г-нъ Спасъ Ганевъ нѣма търпение да ме чуе. Азъ бихъ желалъ да чуе тази моя контра-критика и да ми каже не е ли крайно субективенъ, крайно пристрастенъ въ критиката, която прави на този законопроектъ? Всѣмъ, г-да народни представители, ние приемаме по начало този законопроектъ, затуй защото, както каза уважаемиятъ г-нъ Екимовъ и както е казано въ законопроекта, ако сумираме произведенитъ киловатчасове въ Северна България, ще получимъ 39 милиона, когато въ Южна България имаме 193 милиона, отъ които дори да изключимъ за София 40 милиона — ако не съмъ въ грѣшка — ще останатъ 153 милиона срещу 39 милиона за Северна България. Какъ можете, г-да, да бѣдете противъ мѣроприятие, което цели да даде преди всичко евтино електричество за освѣтление и за двигателна енергия въ Северна България? Това е основниятъ мотивъ. Въ това направление, г-да, трѣбваше да се направи нуждната критика.

Азъ смѣтамъ, г-да народни представители, че законопроектътъ, по замисълъ така добре поставенъ, има единствено за целъ да подпомогне електрифицирането на Северна България и съ една автономна електрическа централа въ Плевенъ да осъществи и за Северна България онова, което днесъ е фактъ за Южна България. Изравнението на Южна и Северна България ще дойде само по себе си. Не може да се смѣта, че Северна България има приоритетъ, че се върши локаленъ патриотизъмъ и че Южна България е изоставена. Азъ съмъ южнякъ по произхождение, отъ гр. Котелъ, обаче, обективно погледнато, трѣбва да признаемъ, че Южна България е много по-добре електрифицирана, че, благодарение на голѣмото количество енергия, тя има три пъти по-евтино електричество, отколкото Северна България.

Така схванатъ законопроектътъ, ние единодушно ще трѣбва да го приемемъ, защото е начинание родолюбиво, патриотическо и въ интересъ на индустрията и на всички съсловия въ България. (Ръкопляскания)

Председателствувашъ Димитър Пешев: Разискванията са приключени. Остава да говори г-нъ министърътъ на благоустройството въ следващото заседание.

Георги Тодоровъ: Азъ се бѣхъ записалъ да говоря.

Председателствувашъ Димитър Пешевъ: Вие бѣхте записанъ и азъ Ви извикахъ, но не се явихте.

За следващото заседание, което ще бѣде на 7 май въ 15 ч., въ съгласие съ правителството, председателството предлага следния дневенъ редъ:

1. Попълване състава на парламентарнитъ комисии.
2. Първо четене на законопроекта за учредяване Дирекция за електрификация на Северна България (Продължение разискванията).
3. Докладъ на бюджетарната комисия по бюджетопроекта за разходите по Министерството на общественитъ сгради, пътищата и благоустройството за 1940 бюджетна година.
- Първо четене на законопроектитъ.
4. За измѣнение чл. 10 отъ наредбата-законъ за изграждане на здравни домове въ селата и по-малкитъ градове.
5. За разрешаване на Столичната голѣма община да посме задължение за нуждитъ на сѣната въ размѣръ на 130.000.000 л., платими за повече отъ три бюджетни години.
6. За застрояване на държавното мѣсто кварталъ № 472 въ София отъ Главната дирекция на пошитѣ, телеграфитъ и телефонитъ.
7. За допълнение закона за уредба и управление на българскитъ държавни желѣзници и пристанища.
8. За допълнение чл. 75 отъ закона за Върховната смѣтна палата и областнитъ смѣтни палати.
9. Одобрение решенията на прошетарната комисия.

Който приема този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 20 ч. 12 м.)

Подпредседателъ: **ДИМИТЪРЪ ПЕШЕВЪ**

Секретари: { **АТАНАСЪ ЦВѢТКОВЪ**
 { **СВЕТОСЛАВЪ СЛАВОВЪ**

Началникъ на Стенографското отделение: **ДОНЧО ДУКОВЪ**